

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

DIPLOMSKA NALOGA

RAČUNOVODSKO SPREMLJANJE TERJATEV DO
KUPCEV IN NJIHOVA IZTERJAVA

KLEMEN VIDMAR

MENTOR
IZR. PROF. DR. FRANKO MILOST

KOPER, 2007

POVZETEK

Smoter vsake organizacije, z izjemo nepridobitnih organizacij, je pridobivanje dobička, v kakršnikoli obliki. Gre za preprosto formulo, ki upošteva načelo izvleček > vložka. Ob tem dejstvu pa igra pomembno vlogo splošna nedisciplina v plačilnem prometu, ki dandanes predstavlja velik problem pri izplačilih honorarjev, plačilih blaga in storitev.... Zaradi visokih stroškov terjatev, običajnih plačilnih transakcij, medsebojnih pobotov, cesij, kompenzacij in faktoringa se zato uveljavljajo podjetja, ki se z izterjavami profesionalno ukvarjajo. V osnovi uporabljajo enostavne in preverjene prijeme, kot so udeležitev podjetja v Elektronskih kompenzacijah, poskus priprave verižne kompenzacije po klasični metodi, faktoring, opominjanje oziroma obveščanje dolžnikov, odkup terjatev, izvršbe in podobno.

Ključne besede: terjatve, izterjava terjatev, kompenzacijske verige, izvršbe, cesije, poboti

ABSTRACT

The purpose of every organisation, with the exception of non-profit ones, is to make profit in any shape or size. It is a simple formula that uses the principle of output > input. Bearing that in mind, an important role is also played by general lack of timely payments, which nowadays presents a significant problem in various types of payments for work, goods, services, etc. The high costs of debt recovery, normal financial transactions, mutual setoffs, claim assignments, compensations and factoring, has brought to the foreground companies that deal with debt collection. These companies use basic and well-tried and tested methods such as: participation of a company in electronic compensations, attempts at chain compensation through a classic method, factoring, reminders and notifications to debtors, claims purchase, execution.

Key words: claim, collection, compensation chain, execution, claim assignments, offset

UDK: 658.14/.17:347.72(043.2)

VSEBINA

1	Uvod.....	1
2	Osnovne opredelitve.....	3
2.1	Pojem terjatev	3
2.2	Vrste terjatev	3
2.2.1	Delitev terjatev glede na naslovnika.....	3
2.2.2	Delitev terjatev glede na zapadlost.....	3
2.2.3	Delitev terjatev glede na sestavo podjetij.....	4
2.2.4	Delitev terjatev glede na državno pripadnost	4
2.2.5	Delitev terjatev glede na funkcije.....	4
2.2.6	Delitev terjatev glede na kupca	5
2.3	Veljavnost terjatev.....	5
2.4	Drugi pojmi.....	5
3	Izterjava terjatev	7
3.1	Udeležitev podjetja v elektronskih kompenzacijah	7
3.2	Udeležitev podjetja v klasičnih verižnih kompenzacijah	7
3.3	Opominjanje oziroma obveščanje dolžnikov.....	12
3.4	Sodne izterjave oziroma izvršbe	14
3.5	Cesija ali pogodbeni odstop terjatev	31
3.5.1	Prava volja.....	32
3.5.2	Sposobnost	32
3.5.3	Predmet.....	33
3.6	Factoring odkupi terjatev	34
4	Sklep	37
	Literatura.....	39

TABELE

Tabela 3.1	Klasična verižna kompenzacija 1	8
Tabela 3.2	Klasična verižna kompenzacija 1a.....	8
Tabela 3.3	Klasična verižna kompenzacija 2	9
Tabela 3.4	Klasična verižna kompenzacija 2a.....	9
Tabela 3.5	Klasična verižna kompenzacija 3	10
Tabela 3.6	Klasična verižna kompenzacija 3a.....	10
Tabela 3.7	Klasična verižna kompenzacija 4	11
Tabela 3.8	Klasična verižna kompenzacija 4a.....	11
Tabela 3.9	Klasična verižna kompenzacija 5	11
Tabela 3.10	Klasična verižna kompenzacija 5a.....	12

KRAJŠAVE

FM	Fakulteta za management Koper
UP	Univerza na Primorskem
SRS	Slovenski računovodski standardi
ZIZ	Zakon o izvršbi in Zavarovanju
ZOR	Zakon o obligacijskih razmerjih

1 UVOD

Za temeljitejše razumevanje izterjav in načinov njihove uporabe je potrebno poleg računovodskih izrazov, povezanih s terjatvami, dodatno razumeti tudi osnovne ekonomske pojme, kot so gospodarnost, likvidnost in donosnost, ki jih je mogoče tudi izmeriti s preprostimi kazalniki. Izterjave na splošno imajo v poslovnem svetu negativen prizvok, saj je jasno, da ko o njih govorimo, to pomeni terjatve, ki niso bile izterjane ob svojih valutah, pač pa so kot neizterjane iz različnih razlogov take tudi ostale. Zaradi velike težavnosti pri izterjevanju določenih terjatev so se podjetja prisiljena posluževati različnih prijemov, ki so v danih situacijah na voljo. Nekatere od teh bom v nadaljevanju smiselno in kot so urejena po poglavjih v tem diplomskem delu tudi opisal.

V drugem poglavju bom predstavil osnovne opredelitve raziskave, kjer se bom osredotočil na to, kaj terjatve same po sebi sploh so in kakšen je njihov prvotni pomen, kakšne vrste terjatev poznamo in v kakšne podvrste jih posledično delimo. Pri opredelitvi o veljavnosti terjatev nikakor ni mogoče obiti dveh pokazateljev, ki pričata o tem, kdaj je terjatev priznana kot terjatev, ter nazadnje še nekaj drugih ključnih pojmov terjatev.

V tretjem poglavju bom predstavil raziskavo o možnostih in načinih izterjave terjatev. Med zanimivejše in hkrati najuporabnejše spadajo: udeležitev podjetij v elektronskih kompenzacijah in klasičnih verižnih kompenzacijah, obveščanje dolžnikov o njihovih obveznostih, sodne izterjave, pogodbeni odstopi terjatev ter odkupi terjatev.

Sledi še sklep, kjer bom nanizal svoja spoznanja o terjatvah in njihovi izterjavah ter uspešnosti le-teh, do katerih sem prišel ob pisanju te diplomske naloge. Poudariti pa je treba, da ta spoznanja in druga znana dejstva vsekakor ne morejo služiti kot splošno dana ali kot ključ izterjave, temveč je potrebno vsak individualen primer izterjave obravnavati posebej.

Izterjav kot odgovora na plačilno nedisciplino, ki vlada na finančnem trgu, se večja podjetja lotevajo sama, manjša pa se poslužujejo outsourcinga, to je zunanjih izvajalcev za izterjave. To so podjetja, ki se ukvarjajo izključno s finančnim inženiringom in navadno ponujajo celostno rešitev v smislu finančnega svetovanja od začetka do konca.

2 OSNOVNE OPREDELITVE

2.1 Pojem terjatev

Terjatve so v poslovnem smislu, kakor jih razvršča Slovenski računovodski standard (v nadaljevanju SRS) v številki 5, pravice, ki njihovemu imetniku dovoljujejo in omogočajo, da za svoje zasluge iz različnih procesov poslovanja zahteva, da se le-te poravnajo, naj si bo to s plačilom dolga, dobavo obljubljenega, ali opravitvijo določene storitve. V to niso vštete poslovne terjatve v smislu dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb, pač pa le tiste poslovne terjatve, katerih finančni prihodki izhajajo iz poslovnih terjatev samih (SRS 2006, 38).

Milost ugotavlja:

»Terjatev je pravica, zasnovana na premoženjskopравниh razmerjih, zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo stvari ali storitev. Med sprotnimi terjatvami so najpomembnejše terjatve do kupcev. Terjatev do kupca se pojavi v trenutku, ko blago pravno preide v kupčeve roke.« (Milost 2002, 78)

2.2 Vrste terjatev

2.2.1 Delitev terjatev glede na naslovnika

Tu razlikujemo terjatve do (SRS 2006, 38–39):

- kupcev, ki se nanašajo na blago ali storitev, ki smo jo prodali, ter terjatve do države iz naslova pripadajočih državnih subvencij,
- dobaviteljev, ki izhajajo iz naslova predujmov za sredstva, danih predplačil za materiale ali še neopravljene storitve,
- zaposlencev, ki so jim bili dani iz naslova predujmov ali odškodninskih obremenitev,
- udeležencev pri razporejanju poslovnega izida, ki predstavljajo državo.

2.2.2 Delitev terjatev glede na zapadlost

Tu razlikujemo (SRS 2006, 39–42):

- kratkoročne terjatve; sem spadajo terjatve z valuto do enega leta dni,
- dolgoročne terjatve; sem spadajo terjatve z valuto daljšo od enega leta dni.

2.2.3 Delitev terjatev glede na sestavo podjetij

Terjatve se delijo tudi glede na razvejanost oz. na podlagi sestave podjetij v smislu pridruževanja, združevanja ali obvladovanja podjetij, pri čemer se vodijo za vsako od podjetij posebej, med drugim tudi zaradi analiz skupinskih računovodskih izkazov (SRS 2006, 41–42).

2.2.4 Delitev terjatev glede na državno pripadnost

Terjatve je mogoče členiti tudi glede na državo stranke, na katero se nanašajo. Predvsem je to pomembno z vidika sestavljanja računovodskih izkazov, zaradi katerih je potrebno tuje in domače zneske preračunati v njim ustrezne (SRS 2006, 39).

2.2.5 Delitev terjatev glede na funkcije

Poslovne terjatve

Sem spadajo vse že predhodno omenjene terjatve iz poslovanja, grobo pa jih v podskupini opredelimo kot *dolgoročne*, ki zapadejo v plačilo po enem letu, in *kratkoročne* terjatve, ki zapadejo v plačilo v manj kot letu dni (Zupančič 2005, 5–6).

Finančne terjatve

Mednje spadajo (Zupančič 2005, 10):

- dolgoročne finančne naložbe, v katere naložbenik nalaga za dobo, daljšo od leta dni, in niso predmet nadaljnje preprodaje. Navadno so to naložbe v delnice, nepremičnine ali drage kamne in so knjižene v skupino 06, dolgoročna posojila, obveznice in dani depoziti pa so knjižene v skupino 07,
- ter kratkoročne finančne naložbe, ki so predmet nadaljnje prodaje. Navadno so to naložbe v prejete menice, delnice, dana posojila in depoziti in so knjižene v skupino 17.

Aktivne časovne razmejitve

Zupančič (2005, 11) aktivne časovne razmejitve razlaga:

Kratkoročne aktivne časovne razmejitve ne smejo obstajati dlje kot eno leto. To so kratkoročno odloženi stroški oziroma kratkoročno odloženi odhodki in kratkoročno nezaračunani prihodki. Med aktivne časovne razmejitve uvrščamo tudi vrednotnice. Postavka kratkoročnih aktivnih časovnih razmejitev se pripozna v poslovnih knjigah in bilanci stanja, če:

- je verjetno, da se bodo v prihodnosti zaradi nje povečale gospodarske koristi, in

- je mogoče njeno vrednost zanesljivo izmeriti (Zupančič 2005, 11).

Milost (2002, 78) poudarja:

»Postavki kratkoročno odloženih stroškov in predhodno nezaračunanih prihodkov spadata med aktivne časovne razmejitve. Kratkoročno odloženi stroški (odhodki) vsebujejo zneske, ki ob svojem nastanku še ne bremenijo dejavnosti, s katero se ukvarja poslovni sistem, in takrat tudi še ne vplivajo na poslovni izid. Ti zneski bodo šele pozneje kot stroški enakomerno vračunani oziroma bodo pozneje kot odhodki enakomerno vplivali na poslovni izid.« (Milost 2002, 78)

2.2.6 Delitev terjatev glede na kupca

V Slovenskih računovodskih standardih je definirano: »Terjatve do kupcev so terjatve v zvezi s prodanimi proizvodi, trgovskim blagom in opravljenimi storitvami pa tudi v zvezi s prodanimi drugimi sredstvi; terjatve do drugih financerjev prodanih proizvodov in opravljeni storitev so predvsem terjatve do države v zvezi z zasluženimi državnimi podporami pri prodaji.« (SRS 2006, 38)

2.3 Veljavnost terjatev

Terjatev je kot sredstvo lahko obravnavana šele ob dejstvu, da bodo od nje v podjetje pritekale gospodarske koristi in pravice na podlagi verodostojnih listin, ki se na terjatev nanašajo, ter da jo bo mogoče vrednostno opredeliti.

Obratno velja, da terjatev kot sredstvo ne more biti več obravnavana v primeru prenehanja pritoka gospodarskih koristi in pravic, zaradi izrabe, ugasnitve ali odstopitve od le-teh (SRS 2006, 39).

2.4 Drugi pojmi

Pri obravnavi terjatev in njenih definicijah velja dodatno omeniti nekaj ključnih pojmov, ki so za obravnavo tega diplomskega dela vsekakor pomembni.

V Slovenskih računovodskih standardih so pojmi takole razloženi (SRS 2006, 42):

- *dvomljiva terjatev* je terjatev, za katero se domneva, da ne bo poravnana oziroma ne bo poravnana v celotnem znesku;
- *sporna terjatev* je terjatev, ki sproži med upnikom in dolžnikom spor, ki ga rešuje sodišče;
- *predujem (predplačilo, avans)* je vnaprejšnje plačilo dobavitelju za še ne v plačilo zapadlo obveznost. Pri kupcu je terjatev do dobavitelja, pri dobavitelju pa obveznost do kupca;

- *poslovni cikel* je obdobje od pridobitve sredstva za uporabo do njegove prodaje za denar. Če poslovni cikel ni jasno opredeljen, se šteje, da traja leto dni. V podjetjih, v katerih je poslovni cikel daljši od leta dni, se med kratkoročne razvrščajo tudi terjatve (dolgovi) z rokom zapadlosti po več kot letu dni. Takšna razvrstitev se smiselno upošteva tudi pri sestavitvi bilance stanja;
- *prodaja na up (kredit)* je prodaja blaga ali storitve, ki ga (jo) kupec v trenutku prenosa nanj še ne plača.

Glede na izkušnje iz preteklosti in pričakovanja v obračunskem obdobju določimo odstotek (stopnjo) prihodkov iz prodaje na kredit, po katerem sproti odpisujemo nastale terjatve. Ob koncu obračunskega obdobja tako odpisane terjatve korigiramo glede na dejansko višino dvomljivih ali spornih terjatev (Milost 2002, 169).

Milost spornost in dvomljivost terjatev razlaga: »Glede na izkušnje iz preteklosti in pričakovanja v obračunskem obdobju določimo odstotek (stopnjo) prihodkov iz prodaje na kredit, po katerem sproti odpisujemo nastale terjatve. Ob koncu obračunskega obdobja tako odpisane terjatve korigiramo glede na dejansko višino dvomljivih ali spornih terjatev.« (Milost 2002, 169)

3 IZTERJAVA TERJATEV

Kot že rečeno, se organizacija zaradi različnih stopenj težavnosti terjatev in njihove izterjave ter s tem posledično tudi zaradi udejanjanja lastnih interesov poslužuje različnih prijemov, ki so ji v danem trenutku ter ob danih situacijah in virih na voljo.

Ko organizacija opravi storitev, ki ji je bila naročena, je s tem dokončanega le del posla. Še pomembnejše pa je to, da organizacija nastale terjatve iz naročenega posla tudi izterja. Zato je logična posledica in nadaljevanje pogodbenega posla izdaja fakture dolžniku, ki naj jo poravna v določenem roku. Pri raziskovanju raznovrstnih možnosti in prijemov izterjave bom zato v nadaljevanju obravnaval le nekaj najpomembnejših in najpogostejših med njimi.

Sem spadajo udeležitev podjetja v elektronskih kompenzacijah, v klasičnih verižnih kompenzacijah, obveščanje oziroma opominjanje dolžnikov, izvršbe, cesije oziroma pogodbeni odstopi terjatev ter faktoring oziroma odkupi terjatev.

3.1 Udeležitev podjetja v elektronskih kompenzacijah

Elektronske kompenzacije v današnjem času pomenijo velik prihranek stroškov na splošno, saj poleg prihranka časa, dela, porabljenega pisarniškega materiala ..., podjetja prihranijo predvsem v smislu svojega udejstvovanja. Elektronske kompenzacije so vodene računalniško, preko mrežnega sistema, ki omogoča hiter vpogled, možnost trenutnega spremljanja in preverjanja. To pa pomeni dostop do pomembnejših potrebnih podatkov, kot so dolžniško-upniška razmerja podjetij, ki v elektronskih kompenzacijah nastopajo, višina zneskov-dolžniško upniških razmerij, možnosti morebitnih že obstoječih cesijskih pogodb ali drugih dogovorov za obstoječe podatkovne posle, valute, ki določajo kdaj, ko, in če sploh posli bodo sklenjeni.

3.2 Udeležitev podjetja v klasičnih verižnih kompenzacijah

Pripravo verižne kompenzacije po klasični metodi bom ponazoril s primerom:

- podjetje C ugotovi terjatev do podjetja B v znesku 10.000 EUR,
- podjetje B prizna obveznost do podjetja C v znesku 10.000 EUR., prizna pa tudi terjatev do podjetja A v znesku 10.000 EUR,
- podjetje A prizna obveznost do podjetja B.

Podjetje A pristane na poplačilo svojih obveznosti, vendar če to opravi preko verige, za to zahteva določen diskont, ki mu ga posredniško podjetje tudi prizna. Kasneje posredniško podjetje razliko diskonta s pribitkom za svoje posredovanje odtegne podjetju C. Na dan valute se izvede transakcija, in sicer direktno s transakcijskega računa podjetja A na račun posredniškega podjetja in na transakcijski

račun podjetja C. Tako je podjetje C tisto, ki po opravljeni transakciji razpolaga z gotovino. V poslovnem jeziku je to upnik oziroma prejemnik, podjetje A, ki je z gotovino poplačalo svoje obveznosti, je dolžnik oziroma plačnik storitve, podjetje B pa je v tem primeru le vmesni člen, katerega terjatve in obveznosti iz naslova te transakcije se knjižijo le računovodsko.

Vsekakor je posel krit z medsebojnimi pogodbami, za katere poskrbi in je tudi odgovorno posredniško podjetje. Primer enostavne, klasične verižne kompenzacije lahko ponazorim z naslednjo tabelo 3.1.

Tabela 3.1 Klasična verižna kompenzacija 1

<i>Posrednik</i>	Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C	<i>Posrednik</i>
	<u>DOLGUJE</u>	=	<u>10.000</u>	

Tako je veriga sklenjena, vendar obstajajo še nekateri zadržki, in sicer:

če podjetje, ki pri poslu posreduje, ni založnik gotovine za določen čas (to pomeni, da je podjetje, ki pri poslu posreduje dejansko le formalni posrednik), veriga ne sme biti pisana v taki obliki, pač pa tako, kot je ponazorjeno z naslednjo tabelo 3.2.

Tabela 3.2 Klasična verižna kompenzacija 1a

Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C
<u>DOLGUJE</u>	=	<u>10.000</u>

V tem primeru lahko nastane situacija, ko dejansko nikjer in v nikakršni obliki ni zapisano, kdo dejansko je posrednik obstoječega posla. Zaradi nedorečenosti pri kompenzacijah nekatera podjetja take verige ne priznavajo (ker le-ta ni dokončno sklenjena) in se je posledično tudi ne udeležujejo.

Seveda je opisani primer sila enostaven in ne predvideva zapletov, ki so kot možnosti predpostavljene v zgornjih vrsticah. Situacija postane kompleksnejša v trenutku, ko je predvidena možnost neenakih zneskov terjatev in obveznosti med podjetji, kar lahko ponazorimo v naslednjem primeru:

- podjetje C ugotovi terjatev do podjetja B v znesku 10.000 EUR,
- podjetje B prizna obveznost do podjetja C v znesku 10.000 EUR., ugotovi pa tudi terjatev do podjetja A v znesku 9.500 EUR,
- podjetje A prizna obveznost do podjetja B v znesku 9.000 EUR., ostalo pa šteje kot diskont pri plačilu obveznosti zaradi različnih vzrokov (zamude pri dobavi, slabša kvaliteta blaga ...) V kolikor se za posel kljub nastali situaciji

dogovorijo, lahko potek izpeljave klasične verižne kompenzacije ponazorim z naslednjo tabelo 3.3.

Tabela 3.3 Klasična verižna kompenzacija 2

<i>Posrednik</i>	Podjetje A	=	Podjetje B	=	Podjetje C	<i>Posrednik</i>
	<u>DOLGUJE</u>				<u>9.000</u>	

Ali pa v enostavnejši obliki klasične verižne kompenzacije, kjer situacija izgleda takole, in jo lahko ponazorim z naslednjo tabelo 3.4.

Tabela 3.4 Klasična verižna kompenzacija 2a

Podjetje A	=	Podjetje B	=	Podjetje C
<u>DOLGUJE</u>				<u>9.000</u>

Kot sem že navedel zgoraj, je zaradi razumevanja zapletenosti verižnih kompenzacij potrebno vedeti, da pri pripravi verige razpolagamo z ogromno količino kvalitativnih podatkov in da je zato izredno pomembna vrednostna, količinska, ter časovna usklajenost. Kompleksnost situacije je še večja zaradi različnih rokov plačila obveznosti. Valute, ki se med seboj časovno ne ujemajo, so problematične predvsem z vidika zaračunavanja zamudnih obresti.

Pomembnost tretje postavke – časovne usklajenosti – bom prikazal na naslednjem primeru:

- podjetje C ugotovi terjatev do podjetja B v znesku 10.000 EUR. z valuto 30. 3. 2007,
- podjetje B prizna obveznost do podjetja C v znesku 10.000 EUR. z valuto 30. 3. 2007, ugotovi pa tudi terjatev do podjetja A v znesku 9.500 EUR. z valuto 30. 4. 2007,
- podjetje A prizna obveznost do podjetja B v znesku 9.000 EUR. z valuto 30. 4. 2007, vendar je pred tem datumom ni pripravljeno realizirati (datum kompenzacije je zahtevan na dan 30. 4. 2007), prav tako se ne strinja glede zneska 10.000 EUR. Razliko v znesku šteje kot diskont pri plačilu obveznosti zaradi različnih vzrokov (zamude pri dobavi, slabša kvaliteta blaga ...). V kolikor se za posel kljub nastali situaciji dogovorijo, lahko potek izpeljave klasične verižne kompenzacije ponazorim z naslednjo tabelo 3.5.

Tabela 3.5 Klasična verižna kompenzacija 3

realizacija valute na dan 30. 4. 2007:

<i>Posrednik</i>	Podjetje A	=	Podjetje C	<i>Posrednik</i>
	<u>DOLGUJE</u>		<u>9.000</u>	

Enostavnejšo obliko klasične verižne kompenzacije, kjer situacija izgleda takole, lahko ponazorimo z naslednjo tabelo 3.6.

Tabela 3.6 Klasična verižna kompenzacija 3a

realizacija valute na dan 30. 4. 2007:

Podjetje A	=	Podjetje C
<u>DOLGUJE</u>		<u>9.000</u>

Situacija postane še kompleksnejša, ko se kot člani v verigi znajdejo udeleženci določenih poslov, pri katerih že imajo medsebojne, cesijske pogodbe, ki pa jih zaradi različnih razlogov v preteklosti niso izpeljali. Zaradi raznovrstnih interesov je pri takšni situaciji tudi verižno kompenzacijo izredno zahtevno izpeljati. Pri takšnih situacijah je namreč ena značilnost izredno pogosta, in sicer, da v večini primerov posamezni člani verige niso pripravljeni odstopiti od predhodnih dogovorov, ki se nanašajo na posle in pogoje, zapisane v njihovih medsebojnih, cesijskih pogodbah. S tem bi se namreč njihov položaj pri udeležbi v poslu znatno poslabšal, morda bil celo ogrožen. Tako smo priča primeru, ko stranke soglašajo o znesku obveznosti oziroma terjatev, valutah, vmesnih členih – strankah po obveznostih oziroma terjatvah, ter tudi o temu, kdo je založnik in/ali prejemnik gotovine. Niso pa si edini glede zneska, ki so ga vmesni člani (ne)pripravljeni skozi verižno kompenzacijo spustiti brezgotovinsko. To navadno pomeni približno 60-odstotni delež brezgotovinske transakcije (verižna kompenzacija, v kateri podjetje nastopa kot vmesni člen), ostalo pa zahtevajo kot poplačilo v gotovini, bodisi preko direktne transakcije na njihov transakcijski račun ali pa kot prejemniki gotovine preko posredniške kompenzacijske verige. Vendar pa se jim odtegne določen diskont, v katerem so vračunani stroški posredniškega podjetja, ki sodeluje pri poslu. Tako se ne glede na celotni znesek obveznosti in terjatev, ki dejansko obstajajo, dogovori in izbere znesek, ki bo na dogovorjeno valuto realiziran, navadno v približno 60 odstotkih.

Ko se za posel ob nastali situaciji dokončno dogovorijo, lahko potek izpeljave klasične verižne kompenzacije, ponazorim z naslednjo tabelo 3.7.

Tabela 3.7 Klasična verižna kompenzacija 4

realizacija valute na dan 30. 6. 2007				
<i>Posrednik</i>	Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C	<i>Posrednik</i>
	<u>DOLGUJE</u>	=	<u>6.000</u>	

Enostavnejšo obliko klasične verižne kompenzacije pa lahko ponazorim z naslednjo tabelo 3.8.

Tabela 3.8 Klasična verižna kompenzacija 4a

realizacija valute na dan 30. 6. 2007		
Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C
<u>DOLGUJE</u>	=	<u>6.000</u>

Iz situacije klasične verižne kompenzacije lahko nazorno razberemo, da se ta ne razlikuje od prejšnjega, ponovno gre le za dogovor o znesku oziroma odstotku priznanih obveznosti oziroma terjatev.

Kot lahko razberemo iz orisanih postopkov, je situacija sorazmerno enostavna, ko je enkrat izpeljana, pred tem pa priprava zahteva veliko truda in koncentracije. Jasno je, da so verige navadno daljše, in ne vsebujejo le treh členov (plačnik, vmesni člen, prejemnik). Navadno in najpogosteje prihaja do dveh ali treh vmesnih členov verige, se pravi, da je vseh udeležencev verige vsaj pet.

Kljub vsemu pa se dokaj pogosto dogodi situacija, kjer vsaj enemu ali več udeležencem kompenzacijske verige ni interes razrešitev nastale situacije, pač pa z odlašanjem valute na dolgi rok le zavlačujejo s plačili svojih obveznosti. Temu v praksi pravimo fiktivne kompenzacijske pogodbe. Situacija je iz zornega kota teh strank (najpogosteje gre za dolžnike-plačnike, to so tisti, ki razpolagajo z gotovino) običajno tako, da so dogovori za kompenzacije že sklenjeni, običajno tudi že pogodbeno potrjeni in žigosani, vendar pa do realizacije transakcije celotna situacija še ni gotova. Tako se lahko zgodi, da dolžnik-plačnik na dan, ko naj bi se transakcija izpeljala, enostavno stornira kompenzacijsko pogodbo. To lahko ponazorim z naslednjo tabelo 3.9.

Tabela 3.9 Klasična verižna kompenzacija 5

realizacija valute na dan 30. 6. 2007				
<i>Posrednik</i>	Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C	<i>Posrednik</i>
	<u>DOLGUJE</u>	=	<u>10.000</u>	

STORNO

V enostavnejši obliki, klasično verižno kompenzacijo ponazorim z naslednjo tabelo 3.10.

Tabela 3.10 Klasična verižna kompenzacija 5a

realizacija valute na dan 30. 6. 2007

Podjetje A	Podjetje B	Podjetje C
DOLGUJE	STORNO =	<u>10.000</u>

Gre za čisto manipulacijo z namenom zavlačevanja realizacije poplačila upnikom in drugim udeležencem v verigi.

Seveda pa kompenzacija ni zasnovana in zaključena le z dokumentom, omenjenim v predhodnih vrsticah, pač pa mora biti podprta tudi z veljavnimi pogodbami o kompenzacijah. Te pa tudi zaradi lažje izvedljivosti kompenzacij niso nujno potrebne za vse člene, udeležene v kompenzacijski verigi. Tako so pogodbe o kompenzacijskih verigah nujne le za dolžnika-plačnika, ter upnika-prejemnika gotovine. Za vmesne člene v kompenzacijski verigi pa zadostuje dokument, ki velja kot verodostojna listina, tako za knjiženje kot tudi morebitno dokazovanje na sodišču v primeru naknadnih nesoglasij. Nastala situacija se rešuje z drugačnimi, že ustaljenimi prijemi:

3.3 Opominjanje oziroma obveščanje dolžnikov

Opominjanje je blago rečeno pisno obveščanje dolžnikov o njihovih obveznostih. Prijemov za učinkovito izterjavo je veliko, vendar pa je nujno potreben določen vrstni red, po katerem se jih poslužujemo. V prvi fazi pridejo na vrsto pisni opomini oziroma obvestila dolžnikom. Poslužujemo se jih, ko izterjava s klasičnimi verižnimi kompenzacijami ni uspela. Predpriprava teh podjetju vzame dragocen čas, saj je zanje nujno potrebno usklajevanje različnih karakteristik, ki vplivajo na učinkovitost izterjave. Gre za enostaven prijem obveščanja dolžnikov o njihovih obveznostih do drugih podjetij, bistvo sestavljenih dokumentov pa so znesek dolga, datum izdaje verodostojne listine, valuta, določena na verodostojni listini, in dodatne naknadno določene postavke ter možni načini poravnave obveznosti (to so lahko poboti, cesije, factoring in podobno), presežek zapadlosti verodostojnih listin ter po možnosti naknadno določen in dogovorjen amortizacijski načrt izplačevanja že zapadlih obveznosti.

Navadno z izvedbo prvega kroga pošiljanja obvestil dolžnikom redko ali pa sploh ne dosežemo namen in učinkovito izterjavo, zato je potrebno izvesti še drugi krog pošiljanja obvestil, ki so popolnoma enaka prvim, iz psihološkega vidika pa delujejo mnogo bolj učinkovito. Zato je izredno pomemben pristop k samemu komuniciranju pri obveščanju dolžnikov.

Dogaja se namreč, da je tudi po drugem krogu obveščanja nemalokrat potreben telefonski kontakt z dolžnikom. Dobro je, da je za posameznega dolžnika zadolžena točno določena oseba. Ta naj se na telefonski pogovor dobro pripravi, se natančno seznanj z dokumentacijo in nastalo situacijo, pripravljena pa mora biti tudi na klasične in raznovrstne izgovore, ki so s strani dolžnika možni. V telefonskem pogovoru z dolžnikom mora oseba navesti:

- zaradi obveznosti iz katerega opravljenega posla kliče,
- kdaj je bil ta posel opravljen,
- datum, ki je določen kot valuta plačila, in
- dogovorjeni način plačila.

Od temeljite priprave klicatelja je odvisna učinkovitost izterjave, ki v primeru manjšega podjetja lahko ogrozi ali celo prekine dejavnost. Zato je nujno potrebno:

- preprečiti ali minimizirati možnost izmikanja dolžnika, odgovorne osebe v podjetju-dolžniku,
- dogovoriti se za točen datum oziroma najkrajši možni čas poplačila obveznosti s strani dolžnika,
- obrazložiti in tolmačiti bistvo in jedro predhodno poslanega obvestila.
- Praksa kaže, da podjetja sama, ne glede na vztrajnost ali usposobljenost svojih kadrov, ne morejo oz. le stežka rešujejo problematiko težje oz. neizterljivih zapadlih terjatev.

Neprimerljivo večji uspeh pri tem imajo zunanji poslovni partnerji, saj s svojimi prijemi in izkušnjami obvladujejo to problematiko. Ti se poslužujejo različnih prijemov, med drugim obveščanja, opozarjanja oziroma opominjanja dolžnikov o njihovih že zapadlih obveznostih.

Praksa kaže tudi na to, da je zadeva dejansko izredno učinkovita, saj deluje na psiholoških principih, pri tem pa je še vedno najpomembnejša koordinacija v smislu dobrega duha poslovanja (sploh je to izredno pomembno pri strateških poslovnih povezavah, dolgoletnih poslovnih partnerjih, partnerjih, pri katerih računamo na nadaljnjo sodelovanje) in dobrega gospodarja. Teh načel se držijo tako podjetja, ki sama skrbijo za izterjevanje svojih terjatev, kot tudi podjetja, ki to prepuščajo profesionalcem – svojim zastopnikom v finančnih poslih. Zato so očitki o neobčutljivosti in brezosebnosti zastopnikov upnika do njegovih dolžnikov popolnoma zgrešeni, saj morajo biti podjetja, ki se ukvarjajo s finančnim inženiringom, na to področje poslovanja še posebno pozorna.

3.4 Sodne izterjave oziroma izvršbe

Ena izmed učinkovitejših in pomembnejših dejavnosti v segmentu finančnega svetovanja je izvršba. Podjetja se dandanes, ko na finančnem trgu vlada velika plačilna nedisciplina, pogosto poslužujejo in strankam nudijo celotno storitev finančnega svetovanja, vključno s pripravo zaključnega predloga o izvršbi. Predlog o izvršbi se lahko nanaša na zamrznitev, odtujitev oziroma izvršitev različnih materialnih in nematerialnih dobrin, s katerimi dolžnik razpolaga in so v njegovi lasti. Vsekakor pa je pri tem potrebno biti pozoren na posebnosti, kot so življenjsko nujne dobrine, brez katerih fizična oseba ne bi mogla živeti zdravega in dostojnega življenja, ter posebnosti pri pravnih osebah za dobrine, brez katerih ta pravna oseba ne bi bila več sposobna opravljati svoje osnovne dejavnosti. Vse to podrobno določa Zakon o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ), ki se glasi na prisilno izpolnitev denarnih ali terjatvenih obveznosti (Prek in Rems 1999, 168).

ZIZ v prvem delu določa, obravnava in opisuje temeljne določbe, izvršbe od začetka do konca s poudarkom na: temelju določb, ki jih uporablja sodišče za prisilno izvršitev odločbe, izdane v postopku za prekrške ali upravnem postopku. Začetek postopka je navadno uveden na predlog upnika v zadevi, obseg izvršbe in zavarovanja morata biti v skladu in obsegu, ki je ekvivalenten obsegu terjatve, pri čemer je upnik dolžan posredovati vse podatke, ki jih sodišče zahteva, in so potrebni za uspešno izpeljavo izvršilnega postopka. Stvarna pristojnost sodišč po okrajih, kjer je oziroma ima sedež dolžnik, sestavi sodišč, ki so kot okrajna sestavljena iz sodnika, sodnega referenta ter za pritožbe pristojnega senata treh sodnikov, ter izvršiteljih, ki so kot pooblaščenice osebe pristojni za opravljanje izvršitvene dejavnosti po posameznih okrajih. Sledijo jim odločbe, ki jih izda sodišče izvršitelju kot nalog, da opravijo določena izvršitvena dejanja. Pravna sredstva, to je možna pritožba dolžnika, se smatra kot ugovor in mora biti podana v roku osmih dni od vročitve sklepa, razen če zakon določa drugače. Revizija in obnova postopka v primeru izvršitvenega postopka ni mogoča, razen če zakon določa drugače. Pomembna je hitrost in vrstni red postopka, ki mora biti kot podan tudi obravnavan, ter naknadna postopanja, ki sledijo.

Posebno pozornost zahteva vrstni red poplačila upnikov, ki mora biti tako, kot so bile pridobljene pravice posameznih upnikov na podlagi izvršilnih postopkov, prav tako pa sme biti opravljena izvršitev odločbe tujega sodišča in tujega notarskega zapisa, če je izvedena v skladu z obstoječo zakonodajo. Zakon govori tudi o izvršbi na premoženju tuje države, če je bilo to dovoljeno s strani ministra za zunanje zadeve ali izrecno dovoljeno s strani države. Zahtevana je pravilna in smiselna uporaba odločb zakona o pravnem postopku po členih (Prek in Rems 1999, 168–172).

V prvem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje pomene naslednjih pravnih naslovov in pomenov uvodnih določb: izvršilni naslov, ki je kot tak lahko priznan za izvršljivost izvršbe, na podlagi izvršljive sodne odločbe, izvršljive odločbe v upravnem postopku, izvršljivem notarskem zapisu ali drugi listini, ki je zakonsko določena kot izvršilni naslov. Odločba in poravnava je določena, obravnavana in opisana posebej v sodnem postopku, upravnem postopku ter postopku za prekrške. Izvršljivost sodne odločbe ali odločbe, ki je izdana v postopku za prekrške, je mogoča, ko je postala pravnomočna in je rok za prostovoljno izpolnitev že potekel, pri čemer rok za izpolnitev obveznosti začne teči z naslednjim dnem, ko je bila vročena. Za odločbo, izdano v upravnem postopku, pa velja, da je izvršljiva šele, ko je dokončna in je rok za prostovoljno izpolnitev že potekel. Posebnost pri izvršljivosti odločbe pa je, da je izvršljiva tudi v primeru, ko še ni dokončna, vendar je pritožba ne zadrži, kar velja v postopku za prekrške in v upravnem postopku.

Izvršljivost sodne poravnave, v kolikor je bila ta sklenjena v upravnem postopku, je mogoča takrat, ko je obravnavana terjatev zapadla, izvršljivost notarskega zapisa pa takrat, ko je obravnavana terjatev zapadla in je dolžnik na izvršljivost pristal. Pri obravnavi primernosti izvršilnega naslova za izvršbo morajo biti natančno navedeni upnik, dolžnik, predmet, vrsta, obseg in čas izpolnitve obveznosti ter plačilo zamudnih obresti. Tako je verodostojna listina, ki zadostuje za izpeljavo izvršbe, lahko faktura, ček, menica, javna listina, obračun obresti ali izpisek iz poslovnih knjig, overjen s strani pooblaščenega oziroma odgovorne osebe. Prav tako v prvem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje prehod terjatev ali obveznost, ki je, v kolikor je to javno, sodno ali z overjeno listino dokazano, vsekakor mogoč. Izvršbo proti družbeniku pa upnik s predlogom lahko vloži le v primerih, ko gre za komanditno družbo ali družbo z neomejeno odgovornostjo, pri čemer je dolžan dokazati družbenikov status v družbi. V primeru pogojne in vzajemne obveznosti je upnik pred sodiščem dolžan dokazati, da so njegove obveznosti opravljene in s tem omogočen nastop pogoja za izvršbo. Ob tem je upnik dolžan upoštevati alternativno obveznost po dolžnikovi izbiri, kar pomeni, da v kolikor ima dolžnik možnost izbire predmeta obveznosti, upnik željen predmet poplačila označi v predlogu o izvršbi, pri čemer pa obstaja fakultativna pravica dolžnika, ki slednjemu omogoča prosto izbiro pri poplačilu obveznosti v smislu predmeta obveznosti poplačila. V kolikor po mnenju sodišča vloge, ki so vložene, ne zadoščajo, sodišče opravi naroke, na katerih se izdajo posebni zaznamki, potrebni za razjasnitev primera (Bevc 1998, 36).

Dovoljena sredstva izvršbe prodaje za poplačilo upnika so lahko premičnine, nepremičnine, denarne terjatve ali druge materialne pravice ter sredstva na računih. V kolikor pa upnik upravičeno sumi, da iz sredstev, podanih v izvršilnem predlogu, ne bo poplačan, sodišče naloži dolžniku, da poda seznam svojega premoženja. Nedovoljeni

predmeti izvršbe so stvari, ki niso v uporabi, naravna bogastva, stvari ki morajo nujno biti na razpolago državi, lokalni ali javni skupnosti, ter druge zakonsko določene stvari in pravice. Neupoštevanje sodišča, izvršitelja, sklepa ali zakona s strani dolžnika je sankcionirano z denarno kaznijo, ter v kolikor le-ta ni plačana tudi z zaporom. V želji po ščitenju svojih interesov in pravic lahko za omejitev in spremembo sredstev in predmetov izvršbe sodišče zaprosita tako upnik kot dolžnik, sodišče kot krajevno pristojno, v kolikor je predlaganih več sredstev ali predmetov, pa je tisto, ki je pristojno za okraj, v katerem je sredstvo, ki je kot prvo navedeno v predlogu o izvršbi. V kolikor je bil zamujen rok za pritožbo ali je bil uveden ugovor na sklep o izvršbi, sodišče zahteva vrnitev v prejšnje stanje. Ob morebitni prekinitvi postopka zaradi smrti stranke pa sodišče obvesti dediče ali začasnega skrbnika in nasprotno stranko v postopku. Stroške, povezane z izvršilnim postopkom, nosi v prvem koraku tisti, ki je predlog o izvršbi podal – navadno je to upnik – ali državni organ v primeru, ko je izvršilni naslov izdal po uradni dolžnosti. V nadaljevanju pa je dolžnik dolžan te stroške povrniti, v kolikor se to od njega zahteva. V določenih primerih zakon določa položitev varščine, katere višino določa sodišče (Prek in Rems 1999, 173–181).

V drugem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje predlog o izvršbi s podnaslovi in vsebino predloga, ki nujno vsebuje podatke o upniku, dolžniku, izvršilnem naslovu oziroma verodostojni listini, dolžnikovi obveznosti, sredstvu in predmetu izvršbe ter v kolikor so potrebni še drugi podatki za uspešno izvršbo. V kolikor pa je predlog za izvršbo podan na podlagi verodostojne listine, pa kot obvezna sestavina predloga za izvršbo nastopa tudi zahtevek, ki naj ga sodišče naloži dolžniku, da naj v osmih dneh po vročitvi sklepa poravna svojo obveznost skupaj s stroški, ki so pri tem nastali. Vsekakor pa mora upnik omenjeno verodostojno listino priložiti k predlogu o izvršbi, prav tako pa mora v predlogu podati zahtevek za primer dolžnikovega ugovora tako, da se postopek v nadaljevanju obravnava pred pristojnim sodiščem.

Potrdilo o izvršljivosti, umiku in omejitvi predloga sodišče tolmači kot delni umik, umik pa kot ustavitev postopka, ki ga upnik sme opraviti brez dolžnikovega dovoljenja. Sklepu o izvršbi mora vsebovati vse sestavine, ki jih predhodno vsebuje predlog o izvršbi, na podlagi katerega je bil ta sklep izdan. Poleg tega pa mora biti iz sklepa razvidna tudi pravica dolžnika do ugovora zoper izdan sklep ter naknadno tudi obrazložitev o morebitni delni ali popolni zavrnitvi sklepa ter o vročitvi sklepa o izvršbi, ki pa vsebuje nekaj posebnosti. Te so: v kolikor je sklep o izvršbi, s katerim sodišče dovoljuje izvršbo, vročen obema strankama v postopku, to sta upnik in dolžnik. Nadalje, v kolikor je sklep o izvršbi vezan na denarno terjatev in je vročen tudi dolžnikovemu dolžniku, v kolikor je sklep o izvršbi vezan na denarna sredstva na računu dolžnika, potem je vročen tudi tisti finančni instituciji, ki omenjeni račun vodi

oziroma pri kateri omenjena sredstva so. Vsekakor sodišče sklep o izvršbi v drugem in tretjem primeru posreduje omenjenim osebam oziroma institucijam, vendar šele, ko je ta pravnomočen. Posebnosti obstajajo pri sklepu, ki vključuje izvršbo na premične stvari, in sicer sodišče v tem primeru sklep o izvršbi dolžniku vroči ob prvem izvršilnem dejanju, če seveda zakon ne predvideva drugače (Prek in Rems 1999, 181–183).

V tretjem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje izvrševanje odločbe na podlagi nepravnomočnega sklepa, meje izvršbe, čas izvršbe, ki je dovoljen in sicer določen podnevi in ob delavnikih, razen če bi bila z njim povezana dejanja zaradi različnih razlogov odlašanja nevarna. Izvršitelj mora tako ob svojem delu upoštevati pravico dolžnika oziroma dveh polnoletnih občanov po navzočnosti pri dejanju, ter v kolikor se v prostor ne da prosto vstopiti, pravico do nasilnega vstopa v prostor. Obravnava tudi izvršbo v prostorih pravne osebe. V kolikor izvršitelj oceni, da je pri opravi izvršitvenega dejanja pomoč policije potrebna, lahko zanjo tudi zaprosi, in sicer na stroške izvršilnega postopka. Pri dejanjih izvršilnega postopka je potrebno posebno pozornost nameniti morebitnim nepravilnostim pri opravljanju izvršbe (Prek in Rems 1999, 183–185).

ZIZ v četrtem poglavju drugega dela določa, obravnava in opisuje ter govori o ugovoru kot edinem dolžnikovem pravnem sredstvu, ki ga dolžnik lahko uporabi vedno, razen če ugovarja le o stroških. Ugovor mora biti smiselno in utemeljeno obrazložen, saj se v nasprotnem primeru smatra kot neutemeljen, ter je v nadaljevanju kot tak tudi obravnavan. Pristojnost da odloči o ugovoru, je dodeljena sodišču, ki je izdalo sklep o izvršbi, v kolikor spozna ugovor za neutemeljen pa ga obravnavanega kot pritožbo preda višjemu sodišču, pri čemer je potrebno upoštevati možne razloge za ugovor, zaradi katerih se izvršba lahko prepreči, kar je mogoče tudi po izteku roka, določenega za ugovor, v kolikor so za to naknadno podana posebna naknadna dejstva.

Upnik ima tudi možnost odgovora na ugovor, za katerega ima po zakonu osem dni časa. V kolikor upnik na ugovor ne odgovori, sodišče izda sklep o ugovoru. V kolikor pa upnik ugovoru dolžnika nasprotuje, sodišče izda sklep, ali pa na naroku ugovor obravnava. Sodišče na podlagi pristojnosti, ki jih ima lahko ugovoru ugodi, ga morebiti iz kakršnegakoli razloga zavrže ali preda višjemu sodišču v obravnavo kot pritožbo. V kolikor sodišče ugotovi krajevno nepristojnost ali nedopustnost izvršbe preda primer sodišču ki je za zadevo pristojno. V primeru spornosti terjatev dolžnika sodišče napoti na pravdo ali drug postopek.

V tožbi je dolžnik zavezan prikazati vsa obstoječa dejstva in dokaze, nova pa prikazati v za to določenem roku. Pri ugovoru zoper sklep na podlagi verodostojne listine velja rok ugovora treh dni za menične in čekovne spore. V nadaljevanju obravnava tudi postopek pri ugovoru zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine ter obnovo postopka (Prek in Rems 1999, 185–189).

V petem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje ugovor tretjega. To pomeni, da v določenih situacijah lahko pride do tako imenovanega vzročno-verižnega interesa, kar pripelje in pripomore k bolj zapleteni in zahtevni odločitvi. Gre namreč za to, da je predmet izvršbe lahko last dolžnika le v določenem obsegu ali pa sploh ni v njegovi lasti, in kot tak vsekakor ne more biti predmet izvršbe. ZIZ v tem delu obravnava le možne pogoje in rok za ugovor, sklep o ugovoru, ter kdaj se ne more zahtevati, da se izvršba izreče za nedopustno (Prek in Rems 1999, 189–190).

V šestem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje sestavine nasprotne izvršbe in njene razloge za nasprotno izvršbo iz različnih realnih razlogov, do katerih prihaja v primeru, ko je upnikova terjatev poravnana v času, ko je izvršilni postopek še v teku, v kolikor je kakorkoli spremenjen izvršilni naslov, če je sklep o izvršbi razveljavljen ali če sodišče izvršbo na denarna sredstva ali na računih iz različnih razlogov spozna za nedopustno. Pri tem postopek s predlogom za nasprotno izvršbo časovno opredeljeno ne sme biti daljši od treh mesecev od datuma, ko je bil dolžnik z njim seznanjen, ali do enega leta, pri čemer se upošteva datum, s katerim je bil izvršilni postopek končan. Datiranje in časovno omejevanje je pomembno zaradi nezmožnosti začetka pravnega postopka preden je izvršilni postopek končan. Postopek s predlogom za nasprotno izvršbo teče v smislu nasprotne izvršbe, s katerim dolžnik ob koncu postopka lahko doseže, da mu je vrnjeno, kar mu je bilo z izvršbo odvzeto, v kolikor to odredi sodišče ob koncu postopka s pravnomočnim sklepom o nasprotni izvršbi. Temu lahko kasneje sledi tudi obnova celotnega postopka. Vsekakor pa se mora o nasprotni izvršbi v roku osmih dni izjaviti upnik, saj v kolikor se o njej ne izjavi, sodišče dovoljuje nasprotno izvršbo. Pravdni postopek pa se lahko uvede pred pravnomočnostjo sklepa o nasprotni izvršbi v primeru, ko nasprotna izvršba ni mogoča zaradi sprememb, ki so nastale na odvzeti stvari v izvršbi (Prek in Rems 1999, 190–191).

V sedmem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje odlog in ustavitev izvršbe na predlog dolžnika, v kolikor obstajajo različne možnosti, zaradi katerih bi lahko dolžnik utrpel večji obseg škode, hkrati pa mora biti dolžnik to možnost zmožen to tudi dokazati. Odločbo sodišče zadrži ali pa jo popolnoma ustavi tudi na predlog upnika, v kolikor se ta še sploh ni začela ali če se je dolžnik izjavil proti odlogu v roku, ki mu je bil določen. Sodišče lahko odločbo odloži tudi na predlog tretjega v postopku v kolikor je ta zmožen dokazati, da bi mu izvršba kakorkoli škodovala. Pri odlogu izvršbe igra pomembno vlogo čas, za katerega se izvršba odlaga, in sicer iz naslednjih razlogov: če je bilo vloženo pravno sredstvo, iz drugega razloga, če je bil odlog izvršbe predlagan s strani upnika, po preteku časa, ki je bil določen za odlog izvršbe poteka nadaljevanja odložene izvršbe, ali pa tudi pred potekom tega roka, če je tako izrecno dokazal upnik, ki mu sledi ustavitev izvršbe po 76. členu zaradi

kakršnegakoli drugega razloga odprave, spremembe, razveljavitve ... izvršilnega naslova (Prek in Rems 1999, 192–194).

V osmem poglavju drugega dela drugega razdelka ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na premoščnine po krajevni pristojnosti, kar pomeni, da je pristojnost sodišča omejena na okraj, kjer so premoščne stvari. Ob tem nastajajo posebnosti, v kolikor je v predpostavkah in v predlogu navedeno, kje so stvari, oz. če to v predlogu ni navedeno. Po oprostitvi in omejitvi izvršbe tolmači posebnosti, ki nastanejo pri raznolikosti primerov, in sicer: ko so predmeti izvzeti iz izvršbe, kot na primer življenjsko nujne stvari, spominki ..., pri omejitvah izvršbe proti pravnim osebam in podjetnikom, kjer bi bila z odtujitvijo določenih stvari ogrožena njihova nadaljnja dejavnost in njeno delovanje.

Po vrsti si sledijo izvršilna dejanja, kot so rubež, cenitev in prodaja, s katero se poplača upnik. Nadaljujejo pa z rubežem in cenitvijo stvari s sklepom o rubežu, ko sodišče seznanj dolžnika in ga pozove k plačilu obveznosti s pribitki. Dolžniku ni nujno potrebno prisostvovati rubežu, vendar mora biti o njem naknadno obveščjen, izvršitelj pa istočasno obvesti upnika o rubežu premoščnih stvari dolžnika, ki se ga je dolžan udeležiti, saj se v nasprotnem primeru izvršba ustavi. Predmet rubeža so premoščne stvari, s katerimi razpolaga dolžnik ali pa dolžnikov upnik, ne morejo pa biti predmet rubeža premoščne stvari, s katerimi razpolaga neka tretja oseba, brez njenega privoljenja. Obseg rubeža je dovoljen v takem obsegu, da se s prodajno vrednostjo zarubljenih premoščnih stvari poplača upnika in stroške izvršbe, pri tem pa je potrebno paziti na to, da so zarubljene premoščne stvari čim lažje unovčljive in da na njih nima pravice razpolaganja kdo tretji, ki kot sodelujoči pri rubežu lahko poda izjavo o tem in ga je potrebno vzeti na znanje. V kolikor je potrebno rubež gotovine opraviti večkrat, to izvršitelj tudi naredi.

Hramba zarubljenih stvari mora biti skrbna, s čemer se prepreči njihovo poškodovanje ali uničenje, zarubljene premoščne stvari morajo biti posebej označene, prav tako pa je prepovedano razpolaganje z zarubljenimi stvarmi ali uporaba njihovih koristnih vrednosti. S pridobitvijo zastavne pravice se upniki razvrstijo po vrstnem redu, in sicer se upošteva vrstni red vložitve izvršilnih predlogov, pri katerem velja poštni žig, ki je datiran na priporočenem pismu. Zaradi možnosti brezuspešnega poskusa rubeža lahko pride do ustavitve izvršbe, v kolikor v treh mesecih upnik ne predlaga ponovnega rubeža. Ob uspešnem rubežu opravi izvršitelj tudi cenitev zarubljenih stvari. Cenitev lahko opravi tudi sodni cenilec, če tako zahteva stranka. V kolikor je cenilcev na željo stranke več, pa se upošteva povprečna ocenjena vrednost zarubljenih stvari, za kar mora biti napravljen tudi rubežni in cenilni zapisnik. Posebnost pri cenitvi zarubljenih stvari je ta, da nanjo ni možnosti pritožbe. V kolikor je upnikov določenega dolžnika več ali pa obstaja več terjatev enega upnika, izvršitelju ni potrebno opraviti novega celotnega postopka rubeža, pač pa o tem napravi zaznambo namesto rubeža. Ta mora vsebovati

natančne podatke iz kasnejših pravnomočnih predlogov o izvršbi oziroma sklepov nanje.

V nadaljevanju osmega poglavja drugega dela drugega razdelka ZIZ določa, obravnava in opisuje prodajo stvari pri čemer zajema način in čas prodaje, prodajno ceno, ustavitev izvršbe pri prodaji, obveznosti in pravice kupca ter poplačilo upnika. Čas prodaje je določen, kar pomeni da prodaja ne sme biti opravljena, preden je sklep o izvršbi pravnomočen, razen v primerih, ko je narava stvari taka, da so hitro pokvarljive in ob predpogoju, da dolžnik s predčasno prodajo soglaša. Pri tem je treba paziti na določbo, ki določa, da mora med rubežem in prodajo zarubljenih stvari poteči petnajstdnevni rok. Pri prodaji zarubljenih stvari mora biti vsem zainteresiranim zagotovljena možnost nakupa na javni dražbi, direktno od izvršitelja ali prek komisijske prodaje, s takim načinom prodaje pa je tudi izpolnjena zahteva, da prodajna cena zarubljenih stvari ne bo pod njeno dejansko vrednostjo oziroma se bo k temu vsaj težilo. V kolikor se to le zgodi, je potrebno razpisati novo dražbo, na kateri se zarubljena stvar sme prodati, vendar za ceno, ki ustreza najmanj tretjini njene ocenjene vrednosti. Če se nova dražba ne razpiše ali se zarubljene stvari niso uspele prodati tudi na drugi dražbi ali kakorkoli drugače, sodišče ustavi izvršbo ter dolžniku podeli pravico nad zarubljenimi mu stvarmi, o čemer mora napraviti zapisnik.

Pri prodaji zarubljenih stvari kupec sam nosi odgovornost za primere poškodovanja ali nedelovanja, torej nima nikakršnih jamstvenih pravic, ob nakupu pa mora neposredno plačati stvari in jih tudi fizično prevzeti. Tako pri poplačilu upnika obstaja določen vrstni red, po katerem sledijo poplačila, in sicer stroški postopkov, izvršbe, obresti ter glavne terjatve. V primeru, ko je upnikov več, se ponovno upošteva njihov vrstni red (Prek in Rems 1999, 194–201).

Prek in Rems na podlagi ZIZ ugotavljata:

»Za izvršbo na premične stvari se smiselno uporabljajo tudi določbe tega zakona o izvršbi na nepremičnine, ki se nanašajo na vprašanje, kdo ne more biti kupec (187. člen), na izpodbijanje terjatev, napotitev na pravdo in na sklep o poplačilu (201., 202., in 208. člen).« (Prek in Rems 1999, 201)

V devetem poglavju drugega dela ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na denarno terjatev dolžnika po krajevni pristojnosti, ki velja za okraj, kjer je dolžnikovo stalno ali v kolikor tega ni, začasno prebivališče. Enako velja za primer dolžnikovega dolžnika. Obravnava prejemke, ki so izvzeti iz izvršbe in so kot taki nujno potrebni za preživetje, to so: preživnine, odškodnine, socialne pomoči, otroški dodatki, štipendije, medalje in spominki. Omejitve izvršbe pa segajo na področje, kjer omejujejo najvišjo možno določeno višino odtegljajev, in sicer omejeno na maksimalno do dveh tretjin na področju splošnih dajatev, na področju invalidnin omejeno na maksimalno do ene

polovice prejemkov ter na področju rent in zavarovanj za preživljanje do maksimalne permanentno določene dajatve. Davki in prispevki, izvzeti iz izvršbe, pa so tisti, ki spadajo v pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje.

ZIZ nadaljuje z izvršilnimi dejanji, in sicer z načinom izvršbe, ki zajema rubež, denarne terjatve ter njen prenos na upnika, posebno še pri dolžnikovem dolžniku. Obseg izvršbe ne sme biti večji od zneska terjatve za občasne dajatve, kot so rente iz različnih vzrokov in se izplačujejo občasno, ter jih dolžnikov dolžnik plačuje po sklepu o izvršbi samodejno.

Sledijo rubeži terjatev in njihovi učinki pri dolžnikovem dolžniku in prepovedi poravnave terjatve ter rubeži terjatev iz vrednostnih papirjev z odvzemom vrednostnega papirja dolžniku in dostavo le-tega sodišču. Zastavne pravice na obrestih veljajo tudi za čas po opravljenem rubežu, pri poplačilu upnikov pa se upošteva vrstni red, po katerem so bili podani predlogi za izvršbo. V postopku sodišče zahteva izjavo dolžnikovega dolžnika o zarubljeni terjatvi, s čemer tudi odgovarja za morebitno škodo, prizadejano upniku iz vidika odgovornosti dolžnikovega dolžnika. Rubež terjatve, zavarovane z zastavno pravico, ki je vpisana v zemljiško knjigo, je nujno vpisati v zemljiško knjigo.

Pri prenosu terjatve upošteva:

- splošne določbe; po vrsti prenosa je terjatev lahko prenesena k upniku namesto poplačila oziroma v izterjavo, vendar mora biti za to dejanje podan upnikov predlog s sklepom o prenosu, ki ga sodišče izda šele po pravnomočnosti sklepa o rubežu, po posebnih pogojih za prenos nedeljive terjatve, ki se je ne da razdeliti na več manjših enot, in je njena vrednost večja kot upnikova terjatev, pri čemer mora upnik na sodišče položiti varščino za znesek, ki presega njegovo terjatev. Prenos je dokončno opravljen, ko o tem sodišče obvesti dolžnikovega dolžnika s sklepom o prenosu pri obveznostih dolžnika in upnika. V devetem poglavju drugega dela ZIZ obravnava obveznosti in pravice, ki nastanejo na zahtevo upnika po izterjavi pripadajočih mu terjatev. Položitve terjatev pri sodišču se dolžnikov dolžnik lahko posluži v splošno korist več upnikov.
- Pri prenosu v izterjavo so pravice upnika terjati terjatev od dolžnikovega dolžnika, ne more pa zahtevati poravnave, odpustiti dolga ali se kako drugače pogoditi. Prenos v izterjavo terjatve, vpisane v zemljiško knjigo, se mora z zaznambo nujno označiti v zemljiški knjigi, ob možnosti, da je obveznost dolžnikovega dolžnika pogojena z izročitvijo stvari, pa je dolžniku naloženo, da izroči imenovano stvar svojemu dolžniku, kateri jo bo predal sodišču. Z obvestilom o tožbi za izterjavo prenesene terjatve mora upnik obvestiti tudi dolžnika, saj je v nasprotnem primeru odgovoren za škodo, ki bi dolžniku

zaradi tega morebiti nastala. Morebitna zamuda pri izterjavi prenesene terjatve nastane, ko upnik za preneseno terjatev ne skrbi kot dober gospodar in s tem komurkoli od vpletenih povzroči kakršnokoli škodo ter zanjo tudi odgovarja, prav tako pa lahko v tem primeru sodišče odloči o prenosu terjatve na drugega upnika. Poplačilo upnika je odmerjeno v višini terjatev, ki jih je izterjal. V kolikor pa gre za izterjavo zneska, ki presega upnikovo terjatev, je ta dolžan tisti del zneska, ki je višji od njegove terjatve, vrniti sodišču, ki z zneskom razpolaga nadalje za poplačilo ostalih upnikov oziroma, v kolikor drugih upnikov ni, dolžniku.

- Prenos namesto plačila, s katerim se na upnika prenese terjatev v taki vrednosti, kot znaša terjatev sama.

Posebne določbe o izvršbi na plačo in druge stalne prejemke uporabljajo določbe tega poglavja, in sicer o sklepu o izvršbi, možnosti povečanja plače, možnosti, v kolikor ima več oseb pravico do preživnine, možnostih kraja plačila, možnosti prenehanja delovnega razmerja, odgovornosti za opuščeno odtegnitev in izplačilo zapadlih zneskov ter možnosti izplačilne prepovedi z dolžnikovo privolitvijo, ki pa zaradi posebnosti individualnih posameznikov za družbe za izterjavo niso zanimive.

V nadaljevanju ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na sredstva na dolžnikovih računih in hranilnih vlogah pri app, bankah in hranilnicah, z uporabo določb istega poglavja, ter izvršbo na sredstva na računih pri bankah in na hranilnih knjižicah, pri čemer je potrebno upoštevati omejitve izvršbe na sredstva, s katerimi se dolžnik preživlja. S sklepom o izvršbi sodišče naloži banki blokado računa, naknadno pa s pravnomočnim sklepom o izvršbi obvesti banko o pravnomočnosti tega sklepa.

Pri izvršbi na sredstva na deviznem računu banka dolžniku blokira račun po enakem postopku, s tem da preračuna tujo valuto v domačo oziroma v kolikor je tako določeno v izvršilnem naslovu, poplača upnika v tuji valuti. S podatki o računu razpolaga banka, ki je dolžna, v kolikor upnik sam do njih ni uspel priti, te podatke dostaviti sodišču in o tem ne obvestiti dolžnika. V kolikor na računu ni sredstev ali če dolžnik ne more z njimi razpolagati, je banka zavezana zadržati tak sklep v svojih evidencah eno leto, in ko sredstva prispejo na račun, sklep izvršiti. V primeru, ko sredstev na račun ni dlje kot eno leto, sodišče po takem obvestilu banke izvršbo ustavi. Izvršba se lahko opravi tudi na hranilno vlogo in se zarubi terjatev, pri čemer hranilna knjižica dolžniku ni odvzeta in se upošteva krajevna pristojnost okrajnega sodišča, ki velja v kraju sedeža dolžnikovega podjetja oziroma organizacije. Izvršba na sredstva države, samoupravnih lokalnih skupnosti in javnih zavodov pa ni mogoča, saj imajo te funkcijo temeljne in družbeno koristne dejavnosti.

Pri pisanju predloga o izvršbi mora upnik poleg organizacije, ki je skrbnik njegovega in dolžnikovega računa, navesti tudi številki obeh računov, prenos pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi, pa je mogoč, vendar samo v primeru, ko sklep ni bil izdan na podlagi verodostojne listine. Pri prenosu upošteva vrstni red poplačila terjatev, in sicer v zaporedju pridobitve sklepov o izvršbi. V primeru, da sodišče organizaciji odredi plačila občasnih dajatev, jih ta brez dodatnih zahtevkov za vsakič posebej tudi poplačuje.

Proti solidarnemu dolžniku v primeru odgovornosti več dolžnikov sodišče izdaja le en sklep o izvršbi. Pomembno vlogo ima tudi vrstni red poravnave terjatev s posameznih računov dolžnika, na katerih so sredstva, tako da se prenesejo na račun, na katerem sredstev ni, in je račun kot prvi zapisan v predlogu o izvršbi, kar velja tudi za izvršbo proti podjetniku (Prek in Rems 1999, 202–217).

V desetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na terjatve, ki vključujejo nepremičnine in njihovo izročitev.

- Splošne določbe o krajevni pristojnosti, ki velja za okraj, kjer se stvari nahajajo, o načinu izvršbe z rubežem, prenosom in prodajo stvari, o učinku prenosa, ki velja kot prenešana dolžnikova terjatev v izterjavo, če dolžnikova terjatev še ni zapadla s tožbo proti dolžnikovemu dolžniku, ki velja po naroku sodišča za izročitev stvari šele po zapadlosti terjatev ter o uporabi določb o izvršbi na denarno terjatev, za katero velja izročitev premičnin ali nepremičnin.
- Premičnine, ki se dolžnikovemu dolžniku preko izvršitelja zarubijo in izročijo v hrambo, in naknadno prodajo za poplačilo upnika.
- Nepremičnine, ki se na podlagi sklepa izročijo upniku, ki je zavezan z njimi gopodarno ravnati, v nadaljevanju njihovo prodajo, za katero mora biti predlog podan najkasneje v roku tridesetih dni, ter uporabo določb o izvršbi na nepremičnine (Prek in Rems 1999, 218–220).

V enajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na druge dolžnikove premoženjske ali materialne pravice, kot so patenti ali užitki. Pri tem upošteva krajevno pristojnost, ki velja tam, kjer je dolžnikovo stalno ali začasno prebivališče, ter način izvršbe rubeža pravic, pri katerih velja enak postopek unovčevanja kot pri premičninah (Prek in Rems 1999, 220).

V dvanajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na delež družbenika; in sicer po krajevni pristojnosti, ki velja tam, kjer je sedež družbe, in načinu izvršbe rubeža deleža dolžnika, ki mu je prepovedano razpolagati s tem deležem, in hkrati upniku, ki nad deležem pridobi zastavno pravico. Pri prodaji deleža velja enak postopek unovčevanja kot pri nepremičninah (Prek in Rems 1999, 221).

V trinajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izvršbo na nepremičnine ter vključuje:

- splošne določbe; krajevne pristojnosti sodišča, ki velja tam, kjer stoji nepremičnina. Izvršilna dejanja, s katerimi se v zemljiško knjigo zapiše določene zaznambe o sklepu, ter dokaz o dolžnikovi lastninski pravici za nepremičnino, kar potrjuje zemljiškoknjžni izpisek in ga upnik priloži k predlogu o izvršbi. V kolikor je predlog dolžnika, naj sodišče dovoli izvršbo na druga sredstva ali na drugo nepremičnino, vložen v roku osmih dni in obstaja utemeljena verjetnost, da bo terjatev s to spremembo poplačana, se ga upošteva ter nadgradi z zaznambo izvršbe v zemljiški knjigi, kar je pomembno predvsem zaradi morebitnega kasnejšega upnika, ki bi pridobil lastninsko pravico na taisti nepremičnini. Pristop k izvršbi je omejen, in sicer tako, da upnik lahko dostopa k izvršbi in sicer vse dokler, nepremičnina na podlagi pravnomočnega sklepa o izvršbi ni domaknjena kupcu. Z upravičenostjo do poplačila, razpolaga tudi zastavni upnik, ne glede na to, ali je izvršbo predlagal ali ne, zastavna pravica pa preneha s pravnomočnostjo sklepa o izročitvi. Prav tako je pristop k izvršbi omejen v primeru morebitne služnosti in realnih bremen, ki tudi s prodajo nepremičnine ostanejo, prav tako ostaja najemno in zakupno razmerje, morebitnemu kupcu pa se omogoči ogled nepremičnine.

Prek in Rems na podlagi ZIZ ugotavljata:

»Predmet izvršbe ne morejo biti kmetijska zemljišča in gospodarska poslopja kmeta, kolikor jih potrebuje za lastno preživljanje in za preživljanje svoje ožje družine ter drugih oseb, ki jih je po zakonu dolžan preživljati. Prvi odstavek tega člena se ne nanaša na izvršbo za uveljavitev denarnih terjatev, zavarovanih s pogodbeno zastavno pravico na nepremičninah (hipoteko).« (Prek in Rems 1999, 225)

- Ugotovitev vrednosti nepremičnine se obravnava po načinu ugotovljene vrednosti cenitve po cenilcu in je določena tržno, pri čemer morajo biti upoštevane določene posebnosti, in sicer v zvezi s časom cenitve, ter morebitna odstopanja od dejanske tržne vrednosti. Prav tako mora biti o cenitvi nepremičnine izdan tudi sklep. Naknadno pa ustavitev izvršbe po predlogu presoja sodišče na podlagi predloga, podanega s strani upnika, ki je na spisku upnikov višje od tistega, ki je predlog o izvršbi predlagal.
- Prodaja nepremičnine z odredbo o prodaji mora biti predhodno podkrepljena s sklepom o ugotovitvi vrednosti nepremičnine, izdanim s strani naslovnega sodišča, ter opremljena s podatki o načinu, pogojih, času ter kraju prodaje. V

morebitni situaciji po predkupni pravici ima tisti, ki z njo razpolaga, prednost pred potencialno ugodnejšimi ponudniki, vendar se mora o nakupu pod istimi pogoji izjasniti takoj po koncu dražbe. Vendar pa imajo v tem primeru tudi ostali ponudniki možnost ponuditi ugodnejšo ponudbo od prvotno podane. Nepremičnina mora biti prodajana po načinu, ki v postopku sledi, in sicer v prostorih sodišča po predhodno pridobljenem soglasju udeleženih strank in zastavnih upnikov, s katerimi se je mogoče dogovoriti, da bo nepremičnina prodana neposredno s pogodbo, soglasje pa mora biti sklenjeno v pisni obliki ter posredovano skupaj z neposredno pogodbo pristojnemu davčnemu uradu in začne veljati s pravnomočnim sklepom o domiku. Pogoji za prodajo so splošni in zajemajo opis nepremičnine, morebitna bremena, ki jih nepremičnina in posledično kupec nosi, ugotovljeno vrednost in prodajno ceno nepremičnine, valuto, način prodaje in znesek varščine. Pri dražbi so lahko udeleženi le tisti, ki so položili varščino, v primeru neposredne pogodbe pa položitev varščine opravi kupec pri tistemu, s katerim jo je predhodno sklenil. Če v prodaji sodeluje en sam ponudnik, se ta vseeno lahko opravi ali pa se preloži, vendar pa v nadaljevanju kot kupci ne morejo sodelovati osebe, ki so v postopku predhodno sodelovale, in sicer so to: dolžnik, sodnik ter izvršitelj. Prodajna cena na prvem naroku ne sme v negativnem smislu odstopati od ugotovljene vrednosti, kar je sicer mogoče na drugem naroku, vendar ne sme biti za več kot polovico nižja od ugotovljene vrednosti. V kolikor tudi na drugem naroku nepremičnina ni prodana, sme cena v negativnem smislu odstopati tudi za več kot polovico, za kar pa mora biti pred sodiščem podana obrazložena izjava in dogovor obeh strank in upnikov, med obema narokoma pa mora preteči minimalno trideset dni. Prodajni narok in domik sta opravljena v zamiku 10 minut, in sicer takoj po končani dražbi, na kateri sodišče ugotovi najugodnejšega ponudnika in ga kot takega tudi razglasi s sklepom, vročenim vsem udeležencem dražbe ter vsem, ki so dobili vročeno odredbo o prodaji, ter ga nato razglasi na sodni deski. Podobno velja za domik pri prodaji z neposredno pogodbo, pri čemer sodišče upošteva dejstvo, da je zadoščeno vsem pogojem veljavnosti. Nato sodišče vroči sklep o domiku kupcu in vsem, ki so dobili vročeno odredbo o prodaji, položitvi kupnine v določen roku, izročitvi nepremičnine kupcu po pravnomočnosti sklepa ter o vpisu v zemljiško knjigo. Varstvo kupčevih pravic zagotavlja kupcu trdnost sklepa, ne glede na morebitno razveljavitev ali spremembo sklepa, ter ne glede na ustavitev izvršbe v kolikor nepremičnine tudi na drugem naroku ni bilo mogoče prodati, upnik pa ponovne prodaje ni predlagal.

- Poplačilo upnikov se izvrši, ko je sklep o izročitvi nepremičnine pravnomočen, zato se upniki poplačajo po vrstnem redu tistih, ki so predlog vložili, zastavnih upnikov, oseb oziroma nosilcev osebnih služnosti in realnih bremen ter davkov, ki jih terjata država ali druge skupnosti. Prednosti pri poplačilu imajo stroški izvršilnega postopka, v zadnjem letu zapadli davki, preživitnine in odškodnine. Druge terjatve so si po pomembnosti naslednje, začeni s terjatvami, zavarovanimi z zastavno pravico, terjatvami upnikov, ki so vložili predlog za izvršbo, nadomestili za osebne služnosti in realna bremena, ki pa ob prodaji prenehajo in jih ob morebitnih nesoglasjih med upniki določi sodišče. Sorazmerno poplačilo terjatev upnikom se izvede v primeru, ko jih ni mogoče poplačati v celoti. Možnosti drugega upnika do izpodbijanja terjatev prvega upnika obstajajo, v kolikor ima le-to kakršenkoli učinek nanje, ter da sodišče upnika, v kolikor se terjatev izpodbija, napoti na pravdo.
- Posebne določbe o načinu poplačila nekaterih terjatev ob nezapadlih terjatvah veljajo v zmanjšanem znesku, in sicer za vrednost zneska do zapadlosti, ob zakonitih zamudnih obrestih, kamor spadajo tudi nezapadle terjatve občasnih prejemkov, kot so preživitnine ali odškodnine zaradi zmanjšanja delovne ali življenjske aktivnosti. S pogojem, da so zavarovane z zastavno pravico, so izterljive po načinu izračuna služnostnega ali realnega bremena, vendar le v primeru, ko se upnik za njihovo izterjavo izrecno opredeli.

Pogojno terjatev Prek in Rems na podlagi ZIZ razlagata:

»Znesek, potreben za poplačilo terjatve, ki je zavarovana z zastavno pravico, vendar je odvisna od pogoja, se izloči in izroči v hrambo sodišču ter izplača, ko nastopi odložni pogoj, oziroma je gotovo, da razvezni pogoj ne bo nastopil. Če odložni pogoj ne nastopi oziroma če nastopi razvezni pogoj, se iz izločenega zneska poplačajo upniki, katerih terjatve niso bile popolnoma poplačane ali sploh niso bile poplačane; če takih upnikov ni ali če z njihovim poplačilom ni izčrpan ves znesek, pa se ta znesek oziroma ostanek izroči dolžniku.« (Prek in Rems 1999, 234).

- Za primer, ko je v zemljiški knjigi vpisana predznamba zastavne pravice in zaznamba spora, ima njen koristnik možnost dokazati, da teče postopek za njeno opravičenost ali da rok za ta postopek še ni potekel. V kolikor to stori, se terjatev poravna po postopku odločilnega pogoja, obratno pa velja za primer, ko je v zemljiški knjigi vpisana zaznamba kakršnegakoli spora in se terjatev poravna po postopku razveznega pogoja.

Razdelitveni narok je narok, na podlagi katerega se po tem, ko sklep postane pravomoden in kupec tudi dejansko pridobi lastnino nad nepremičnino, razdeli

znesek, dobljen od prodaje nepremičnine med upnike. Sklep o poplačilu upnikov izda sodišče ko je narok opravljen, in sicer po ključu podatkov iz evidenc zemljiške knjige in zbranih na naroku. Upoštevane so le tiste terjatve, katerih sklepi so postali pravnomočni, in sicer datumsko usklajeni z dnevom razdelitvenega naroka. V kolikor po poplačilu terjatev iz že pravnomočnih sklepov ostane del kupnine, se poplača tudi sklepe, ki so postali pravnomočni kasneje. Sklep o izbrisu vseh pravic in bremen iz zemljiške knjige izda sodišče, ko postane sklep o poplačilu pravnomočen, razen tistih, ki jih kupec z nepremičnino prevzame ali samodejno ostanejo na nepremičnini.

- Dolžnikova pravica na prodanem stanovanju je, da še tri leta od dneva prodaje tam živi kot najemnik, vendar se mora o tem izjasniti s predlogom. Vsekakor je to mogoče le v primerih, ko stanovanje ali hiša nista bila predmet izvršbe zaradi poplačila posojila oziroma hipoteke, dane prav na to stanovanje ali hišo. V kolikor se dolžnik odloči za to, je dolžan plačevati najemnino, ki jo v primeru nesoglasja z najemodajalcem določi sodišče.
- Določbe tega poglavja se uporabljajo v primeru, ko nepremičnina ni vpisana v zemljiško knjigo, kar pomeni, da je pri izvršilnem predlogu nujno potrebno navesti podrobno identifikacijo nepremičnine, kar vključuje točno lokacijo, meje, ime in njeno površino (Prek in Rems 1999, 221–236).

V štirinajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje sodne penale, do katerih je upnik upravičen vse do takrat, ko zanje predlaga izvršitev sodne odločbe (Prek in Rems 1999, 236).

V petnajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izročitev in dobavo premožnin po (Prek in Rems 1999, 237–239):

- Krajevni pristojnosti, ki velja za kraj kjer se stvari nahajajo.
- Izročitvi določenih stvari, če se nahajajo pri dolžniku ali pri kom drugem, ter jih upnik preko izvršitelja prevzame. V kolikor stvari niso bile najdene ne pri dolžniku ne pri kom drugem, je dolžnik, v kolikor se upnik o tem izjasni s predlogom v roku osmih dni, ter potem, ko sodišče oceni vrednost nenajdenih stvari, dolžan upniku to vrednost izplačati.
- Dobavi nadomestnih stvari. Če so stvari pri dolžniku ali pri kom drugem, se smiselno uporabi člen, ki določa izročitev določenih stvari. Če stvari niso bile najdene ne pri dolžniku ne pri kom drugem, ima upnik možnost predlagati nakup takih stvari kje drugje na dolžnikove stroške. Če stvari ni bilo mogoče kupiti niti drugje, sodišče oceni njihovo vrednost ter na podlagi sklepa naloži dolžniku plačilo te vrednosti.

- Pravica do odškodnine, do katere je zaradi neizročitve stvari pri upniku prišlo, ostane nedotaknjena.

V šestnajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izpraznitev in izročitev nepremičnin, po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer je nepremičnina, po načinu izvršbe izpraznitve nepremičnine stvari in oseb ter predaji nepremičnine upniku, ki je med drugim dolžan priskrbeti vse resurse, ki so potrebni za fizični prevzem stvari in njihovo hrambo. ZIZ tu določa, obravnava in opisuje tudi odstranitev premičnin in izročitev dolžniku, njihovo hrambo na dolžnikove stroške, ter poplačilo stroškov hrambe in prodaje iz naslova izkupička pri prodaji premičnih stvari (Prek in Rems 1999, 239–240).

V sedemnajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje obveznosti kaj storiti, dopustiti ali opustiti po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer je obveznost potrebno izpolniti, dejanje, ki ga lahko opravi tudi kdo drug na dolžnikove stroške, ter dejanje, ki ga more opraviti le dolžnik. Kazensko je namreč dolžnik zavezan svojo dolžnost tudi opraviti, saj je v nasprotnem primeru mandatno kaznovan, in sicer fizična oseba z do enim milijonom tolarjev kazni, ter pravna oseba z do 50 milijoni tolarjev kazni. Zneski se v primeru nespoštovanja kazni seštevajo in lahko znašajo do desetkratnika osnovne mandatne kazni. Zaradi bojazni dopustitve ali opustitve dolžnikove obveznosti in s tem povzročitve škode lahko upnik sodišču predlaga določitev varščine, katere trajanje je odvisno od okoliščin primera.

Zaradi bojazni nastanka za upnika neželene spremembe lahko upnik s pomočjo izvršitelja ali sam na dolžnikove stroške vzpostavi prejšnje stanje. V kolikor dolžnik ponovno povzroča motenje posesti, mu sodišče s sklepom izreče kazen za dejanja, ki jih mora opraviti in jih ni opravil, ali pa mu naloži, da vrne stvari v upnikovo posest (Prek in Rems 1999, 240–242).

V osemnajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje vrnitev delavca na delo po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer ima delodajalec sedež podjetja, po roku za vložitev predloga za izvršbo, ki je omejen na šest mesecev od dneva nastanka pravice po vložitvi, po načinu izvršbe, ki je enak načinu dejanja, ki ga lahko opravi le dolžnik iz prejšnjega poglavja, določa pa tudi nadomestilo plače pri vrnitvi delavca na delo. In sicer pravi, da sodišče določi višino nadomestila v višini zneska, ki bi ga delavec prejemal, če bi delo opravljal in sicer vse od takrat, ko je odločba o prenehanju postala pravnomočna, do vrnitve delavca na delo (Prek in Rems 1999, 243–244).

V devetnajstem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje razdelitev stvari po členih krajevne pristojnosti sodišča, ki velja za okraj, v katerem so stvari, ter njihove fizične razdelitve, v kolikor jo v prvem koraku dovoli sodišče, in za katero je v nadaljevanju zadolžen izvršitelj. Razdelitev s prodajo se zaradi razdelitve opravi

smiselno, kot v primerih zakona o izvršbi premožnin oziroma nepremičnin, pod pogojem, da med strankami ni dogovorjeno drugače. Stroški tega postopka se obračunavajo premo sorazmerno z lastninskim deležem posameznika na stvari (Prek in Rems 1999, 244).

V dvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje izjavo volje, ki je izpolnjena, ko postane v navedeni odločbi izvršilnega naslova pravnomočna.

Zavarovanje ZIZ določa, obravnava in opisuje posebej, in sicer kot uporabo določb o izvršbi, ki so potencialno uporabna za zavarovanja, v kolikor ni zakonsko določeno drugače. Sredstva, ki jih je v izvršbi dovoljeno uporabiti kot zavarovanja, so zastavne pravice na premožninah in nepremičninah, s sporazumom strank ter po predhodnih in začasnih odredbah. Za stvari in pravice, ki jih zakon ne dovoljuje kot predmet izvršbe, pa velja nedopustnost zavarovanja (Prek in Rems 1999, 245).

V enaindvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje zastavno pravico na nepremičnini po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer je nepremičnina vpisana v zemljiško knjigo, na kateri bo opravljen vpis, ter po pogojih za zastavno pravico na dolžnikovi nepremičnini, ki upniku omogočajo zavarovanje terjatve na podlagi izvršilnega naslova. Pridobitev zastavne pravice na nepremičnini je opravljena z njenim vpisom v zemljiško knjigo, učinek vknjižbe in zaznambe pa je podan v izvršljivosti izvršbe na tej nepremičnini, ne glede na njenega trenutnega lastnika (Prek in Rems 1999, 246).

V dvaindvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje zastavno pravico na premožnini po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer se premožnine nahajajo, pogojih za zastavno pravico na dolžnikovi premožnini, ki upniku omogočajo zavarovanje terjatve na podlagi izvršilnega naslova, ter načinu izvedbe pridobitve zastavne pravice na premožnini z dejanjem rubežnika oziroma izvršitelja, ki zarubljeno premožnino tudi sprejme v hrambo (Prek in Rems 1999, 247).

V triindvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje zastavno pravico na podlagi sporazuma strank po členih krajevne pristojnosti, ki velja za okraj, kjer je nepremičnino potrebno vpisati v zemljiško knjigo, in v primeru premožnine za okraj, kjer se premožnina nahaja. Iz pogojev za zavarovanje upniku sledi pravica do predloga po zavarovanju njegove terjatve z zastavno pravico na dolžnikovi premožnini ali nepremičnini oziroma premožnini ali nepremičnini, ki jo ima v lasti neka tretja oseba, ki pa se s tem strinja. V obeh primerih mora biti zastavna pravica podprta z notarskim zapisom.

Z odrejanjem in izvajanjem zavarovanja sodišče z izdajo sklepa dovoli, da se nepremičnina vpišejo kot zastavna pravica v zemljiško knjigo ter da se premožnine zarubijo. S predznambo zastavne pravice na nepremičnini ima upnik možnost zavarovanja bodoče in pogojne terjatve, ki pa jo mora v za to določenem roku tudi

opravičiti, saj ima v nasprotnem primeru dolžnik pravico zahtevati njen izbris. V kolikor obveznost, podprta z notarskim zapisom, ni izpolnjena, kar je opredeljeno pod pogoji za zavarovanje, ima upnik možnost predlagati sodišču izvršbo terjatve, ki je krita z zastavno pravico na premičnini ali nepremičnini z njihovo prodajo. Zaradi možnosti, ki obstaja, če nepremičnina ni vpisana v zemljiško knjigo, ima sodišče alternativo po rubljenju nepremičnine, vendar mora notarski zapis nujno vsebovati podrobno identifikacijo nepremičnine, kar vključuje točno lokacijo, meje, ime, njeno površino in drugo. Za zavarovanje upnikove terjatve se uporabi tudi zastavna pravica na deležu družbenika v družbi na podlagi sporazuma strank, zastavna pravica na deležu družbenika v družbi, ter rubež na deležu družbenika v družbi, podprtega z notarskim zapisom, za katero je krajevno pristojno sodišče ki velja za okraj, kjer ima družba sedež (Prek in Rems 1999, 247–250).

V nadaljevanju, natančneje v štiriindvajsetem in petindvajsetem poglavju, ZIZ določa, obravnava in opisuje predhodne odredbe, začasne odredbe ter izvršitelje, kar pa za to diplomsko dela nima pomena in posledično ni bistvo raziskave. Zato sta vsebini obeh poglavij po členih le skopo naštetih oziroma opredeljeni.

V štiriindvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje predhodne odredbe po členih krajevne pristojnosti, pogoje za predhodno odredbo, domnevno nevarnost, zavarovanje še ne zapadlih občasnih dajatev, vrste predhodnih odredb, prepoved izplačila dolžnikovih denarnih sredstev, prodajo zarubljenih stvari in prenos dolžnikove terjatve, sklep o predhodni odredbi, prenehanje predhodne odredbe, ustavitev v primeru če upnik ne zahteva izvršbe (Prek in Rems 1999, 250–253).

V petindvajsetem poglavju ZIZ določa, obravnava in opisuje začasne odredbe:

- splošne določbe po členih krajevne pristojnosti, kdaj je mogoče izdati začasno odredbo, učinek sklepa o začasni odredbi ter nedopustnost začasne odredbe.
- Začasne odredbe za zavarovanje denarne terjatve po členih, pogoji za začasno odredbo ter vrste začasnih odredb.
- Začasne odredbe za zavarovanje nedenarne terjatve po členih, pogoje za začasno odredbo ter vrste začasnih odredb.
- Skupne določbe po členih, varščino namesto začasne odredbe, varščino kot
- pogoj za začasno odredbo, več začasnih odredb, čas, za katerega se izdaja začasna odredba, prenehanje začasne odredbe ter povrnitev škode dolžniku.

Izvršitelji: pogoji za imenovanje izvršitelja, imenovanje izvršitelja, sedež, izkaznica in pečat izvršitelja, zbornica izvršiteljev, evidenca izvršiteljev, nezdružljivost opravljanja dejanj izvršbe in zavarovanja, opravljanje dejanj izvršbe in zavarovanja, zaposlovanje oseb, odgovornost za škodo in zavarovanje za odgovornost, določitev izvršitelja, vrstni red odprave dejanj izvršbe in zavarovanja in evidenca, plačilo za

opravljanje dejanj izvršbe in zavarovanja, stroški izvršitelja, nadzor nad poslovanjem izvršiteljev, disciplinska odgovornost izvršiteljev, hujše disciplinske kršitve, disciplinske sankcije, disciplinski postopek, razrešitev izvršitelja.

Prehodne in končna določba so natančneje zapisane v členih 299, 300, 301, 302 (Prek in Rems 1999, 253–267).

3.5 Cesija ali pogodbeni odstop terjatev

Podobno kot pri klasičnih verižnih kompenzacijah, nastopajo pri pogodbenih odstopih terjatev trije samostojni subjekti. To so pravne ali fizične osebe, ki zastopajo ter ščitijo svoje interese in pravice, ki izhajajo iz medsebojnih in zakonitih pogodbenih poslov, čemur pravimo prostovoljna cesija ali odstop terjatev, ter odstopov terjatev, ki jih je na podlagi izvršb, pravn ali tožb določilo sodišče. To so neprostovoljne cesije ali neprostovoljni odstopi terjatev (Frantar 2004, 34). Imensko subjekte, ki v cesijskih poslih nastopajo, imenujemo:

- *cedent* – to je upnik, ki želi svojo pravico iz naslova terjatev predati novemu upniku,
- *cesus oziroma dolžnik*, ki ostaja isti skozi ves čas postopka, in
- *cesionar ali upnik*, ki želi pridobiti pravico iz naslova terjatev od upnika.

Cesija kot tris nastopajočih velja za posebnost pri finančnih poslih. Zaradi že v zgornjih poglavjih omenjene plačilne nediscipline je pogodbeni odstop terjatev le eden od učinkovitih prijemov, ki se ga podjetja v želji po izterjavi svojih terjatev lahko poslužujejo. Navadno se podjetja za odstopne določenih težje izterljivih terjatev odločajo šele po preteku zapadlosti le-teh.

Čeprav je na prvi strel cesija videti kot posel le dveh pogodbenih strani, starega in novega upnika, ki nastopata kot cedent in cesionar, temu ni tako. Dolžnika oziroma cesusa ni mogoče kar obiti, čeprav v smislu izpeljave posla ta nima ključnega pomena, niti ni nujno potrebno njegovo sodelovanje (Radolič 2004, 544). Kot tako jo določa tudi zakon, in sicer v 436. členu Zakona o obligacijskih razmerjih, kjer govori o le dveh strankah, in sicer starem in novem upniku, kjer prvi na drugega pogodbeno prenese svojo terjatev (Juhart 1996, 5–6). Dolžnik kot nosilec obveznosti dolga tako nima za posel pomembnejših pravic, saj kot cesus nastopa v pogodbi, kjer je, ko je o prenosu pravice o terjatvi s cedenta na cesionarja obveščen, to dejstvo dolžan upoštevati in izpolnjevati (Juhart 1996, 7). Dejansko se razmerje med upnikom in dolžnikom ne spreminja, kar pomeni, da na novega upnika pripadejo vse pravice in obveznosti, povezane z odstopom terjatve (Juhart 1996, 10–11). Ob neizterljivosti terjatve ima tako stari upnik možnost določiti pooblaščenca – tretjo osebo, ki bo zanj izterjala terjatev iz naslova določenega posla (Bevc 1998, 27–28). Kot splošno pri finančnem poslovanju

tudi za veljavnost cesijskih pogodb veljajo določeni pogoji, standardne norme in zakonodaja pravno finančnih poslov, vsekakor pa velja omeniti tudi nekaj posebnosti, ki ob pogodbenih odstopih terjatev nastajajo, kot na primer prava volja, sposobnost, predmet ali oblika.

3.5.1 Prava volja

Najpomembnejša aktivna subjekta v cesijskem poslu sta cedent in cesionar kot razpolagalec in zavezovalec, oba dolžna izraziti pravo voljo, kar pomeni, da se morata s cesijsko pogodbo seznaniti, se z njo oba strinjati in prevzemati obveznosti in pravice iz naslova tega posla. Z izrazom prave volje prehaja terjatev kot predmet cesijske pogodbe in lastninska pravica s cedenta na cesionarja. V segmentu obravnavanja prave volje je mogoče govoriti o zmoti prave volje, ali pa o napaki prave volje (Juhart 1996, 41–42).

Juhart ugotavlja:

»Predpostavko prave volje je mogoče razumeti samo v povezavi z vsebino voljne izjave. Razpolagalna pravna narava posla se odraža v vsebini, ki poudarja "pravnoprometnost". Zato je prostor za napake volje pri razpolagalnem poslu omejen. Pri tem seveda ne smemo prezreti obstoja temeljnega zavezovalnega posla. Ne glede na abstraktno ali kavzalno pravno naravo je razpolaga le način za nastop posledice, ki je določena s tipom in vsebino zavezovalnega posla.« (Juhart 1996, 42)

Gledano s praktičnega vidika je sistem kavzalne pravne narave enostavnejši in manj kompleksen kot sistem abstraktne pravne narave, saj v primeru zmote cedenta o napačnem tretjem cesionarju kljub predhodno sklenjenem poslu med prvotnima strankama ne dopušča veljavnosti naknadno sklenjenega dogovora. Pri obravnavanju cesije po sistemu abstraktne pravne narave pa je zadeva nekoliko zapletenejša, saj je cesija obravnavana kot veljavna, kljub temu pa bo cedent z izpodbijanjem lahko dosegel njeno neveljavnost na podlagi načela napake volje, ki je v 61. členu ZOR obravnavana kot zmota o osebi (Juhart 1996, 42–43).

3.5.2 Sposobnost

Ob obravnavi sposobnosti strank za sklepanje cesijskih poslov le-ti ne predvidevajo nikakršnih posebnih pravil, ki bi ne veljala za sposobnost strank pri sklepanju poslovno pravnih poslov kot so samostojnost in neodvisnost pri presoji.

Dileme o sposobnosti sklepanja zavezovalnega posla nastanejo glede zastopnika, ki naj bi bil na podlagi specialnega pooblastila zmožen skleniti zavezovalni posel, ne pa tudi istočasno skleniti cesijo, kar velja tudi v obratno (Juhart 1996, 44.).

Juhart se na podlagi 91. člena ZOR, s »strogo gramatikalno interpretacijo« ne strinja in jo označuje kot »pretogo«, ter jo v nadaljevanju kot tako tudi obravnava (Juhart 1996, 44).

Juhart razlaga, da bi pooblaščenec potreboval posebno pooblastilo za sklenitev zavezovalnega posla in posebno pooblastilo za cesijo. »Mnenja sem, da je takšna interpretacija pretoga. Pooblastitelj, ki naroči poolaščencu "odstop terjatve" ali "prodajo terjatve", ima praviloma v mislih celotno transakcijo, ki obsega prodajo in odstop terjatve. Tako sem mnenja, da specialno pooblastilo, ki zajema en sam posel, pooblašča za sklenitev obeh pogodb. Nobene ovire pa ni, da pooblastitelj svoje pooblastilo omeji na sklenitev enega samega posla.« (Juhart 1996, 43–44).

3.5.3 Predmet

Predmet obveznosti in predmet izpolnitve

Ko govorimo o predmetu obveznosti in predmetu izpolnitve cesijske pogodbe je potrebno ponazoriti tudi nezmožnost le-te. Obstajata dve alternativni, zaradi katerih bi nezmožnost izpolnitve obstajala. To sta:

- dejanska nezmožnost in
- pravna nezmožnost.

Pri tem je potrebno poudariti, da je dejanska nezmožnost pri izpolnitvi predmeta obveznosti in predmeta izpolnitve izključena zaradi svojih fizikalnih predispozicij, saj je sama po sebi le pravica in kot taka fizikalno neoprimjmljiva.

Obratno velja za pravno nezmožnost, saj je ta edina, ki je dejansko tudi izvedljiva, o njej pa govorimo le takrat, ko obveznost iz naslova cesijske pogodbe ni izvedljiva, ker bi z njeno izvedbo kršili zakonodajo (Juhart 1996, 44–45).

Nedopustnost predmeta

Ko govorimo o nedopustnosti predmeta sloni predmet naše obravnave iz vidika prepovedi odstopa ponovno na dveh alternativah, in sicer zaradi (Juhart 1996, 49):

- zakona, ki obravnava in ščiti predvsem upnikove interese in
- dogovora strank, kar omogoča, da se stranki o medsebojnem razmerju in nevmešavanju tretje osebe dogovorita.

Juhart (1996, 49) ugotavlja: »Upnik in dolžnik se lahko ob nastanku obveznosti ali kasneje dogovorita, da upnik terjatve ne sme prenesti (pactum de non cedendo).«

Poleg tega pa je pri obravnavi nedopustnosti predmeta potrebno upoštevati tudi splošne prepovedi po pravilih o cesiji.

Juhart (1996, 51) ugotavlja: »Eno izmed osnovnih pravil, ki ureja odnose med strankami, udeleženi v razmerju odstopa terjatve, je, da se položaj dolžnika z odstopom ne sme poslabšati. Načelo nevtralnosti cessusovega položaja je v konkretnem razmerju močnejše kot upnikova moč, da samostojno in prosto razpolaga s terjatvijo.«

Akcesorne terjatve

To so tiste vrste terjatev, katerih obstoj v samostojnih materijah ni mogoč, pač pa lahko obstajajo le skupaj s terjatvijo, na katero se nanašajo. Najlaže jih je obrazložiti kot obresti, ki same po sebi ne obstajajo, pač pa se predhodno nanašajo na neko drugo terjatev. Če se iz kakršnegakoli razloga akcesorne terjatve prenesejo in začno funkcionirati samostojno, le-to niso več akcesorne terjatve, pač pa terjatve, ki se obravnavajo pod normalnimi pogoji (Juhart 1996, 68–69).

Blanko cesija

Pri blanko cesiji gre za enostaven prikaz, kako od dolžnika – cessusa enostavneje izterjati terjatev, pri tem pa se poskuša zakriti pravega cesionarja, z namenom, da se cesijski posel izogne, zavleče ali vsaj omeji število morebitnih ugovorov iz pogodbenih obveznosti s strani cessusa. Zato se pri blanko cesiji listino, ki služi kot cesijska pogodba, izpolni kot blanko – slepi obrazec, vendar le v členu, kjer mora biti kasneje vpisan cesionar (Juhart 1996, 69).

3.6 Faktoring odkupi terjatev

Ena izmed številnih predhodno omenjenih rešitev, ki se je podjetja v želji po čim hitrejši in učinkoviti izterjavi svojih terjatev poslužujejo, je tudi faktoring oziroma tako imenovani odkup terjatev. Faktoringa oziroma možnosti odprodaje svojih terjatev se poslužujejo podjetja, ki imajo težave z likvidnostjo, kar jim otežuje poslovanje, nujno potrebujejo denarna sredstva, ali pa na podlagi poslovanja in analiz svojih financ terjatev ugotavljajo, da bodo le-te po običajnih ustaljenih poteh le stežka izterljive. Poleg tega pa s sklepanjem poslov faktoringa na dolgi rok znižujejo lastne stroške izterjave in preprečujejo nepotrebna tveganja za primere neizterljivosti.

V poslu sodeluje podjetje, ki svoje terjatve z določenim diskontom prodaja, ter podjetje ki taisto terjatev z razliko določenega diskonta, ki vsebuje strošek provizije faktorja in morebitnih obresti, odkupuje – pravimo mu faktor. Diskont, ki zajema provizije faktorja v poslih faktoringa navadno dosega višjo vrednost kot diskont, ki je zajet v provizijo klasičnih kompenzacijskih verig. Poleg naštetih je poslu vsekakor vključen tudi dolžnik, ki pa v začetni fazi posla nima pomembnejše vloge. Faktorji so navadno banke ali podjetja, ki se ukvarjajo izključno s finančnim inženiringom ter te in

tudi vse dodatne storitve istočasno ponujajo drugim podjetjem. Za sklenjen posel faktoringa morata podjetji, udeleženi v poslu, skleniti pogodbo o faktoringu (Jeran 2003, 506). Tako se faktor, ki določene zanj zanimive terjatve odkupuje, se z njimi strinja, soglašata in se zavezuje, da bo poleg splošnih pravic in obveznosti, ki mu ob odkupu terjatev pripadajo in predstavljajo celotno skrb zanje v smislu njihovega prevzema in financiranja, sprejema tudi morebitni riziko ob neizterljivosti odkupljene terjatve, čemur pravimo popolni faktoring. Ta je za faktorja primeren predvsem pri odkupu terjatev v primerih, za katere je prepričan o njihovi izterljivosti (Šuštar 1999, 73).

Lažja in predvsem manj rizična za faktorja pa je oblika nepopolnega faktoringa, ki vsebuje element, ki posel bistveno razlikuje od popolnega faktoringa. Bistvena razlika je v tem, da pri nepopolnem faktoringu faktor v primeru neizterljivosti odkupljenih terjatev, za katere je upniku tudi že izkazal finančna sredstva, le-ta zahteva nazaj.

4 SKLEP

Spoznanj, do katerih je ob pripravi in izdelavi diplomskega dela mogoče priti, vsekakor ni mogoče uporabiti v celoti kot ključ oziroma formulo pri obravnavi organizacij nasploh, saj so te vsaka zase samosvoja in edinstvena. Uporabiti pa je mogoče določene parametre in modele kot pomoč pri odločitvah in nadaljnjem udejstvovanju organizacije. Pri obravnavi terjatev kot pomembnega faktorja, ki lahko ugodno ali manj ugodno vpliva na dobro ime organizacije, je mogoče razbrati celostno problematiko finančnega udejstvovanja organizacij ter s tem tudi veliko plačilno nedisciplino, ki na trgu trenutno obstaja. Prijeme in postopke, ki so bili predhodno obravnavani, je mogoče uporabiti v prav vsakem primeru plačilne nedisciplin, vsekakor pa je predhodna obravnava posameznega primera ter odločitev, za kateri prijem se bo organizacija odločila, nujna, saj je od nje odvisna učinkovitost in končni izkupiček izterjave. Poleg tega pa so ti prijemi nujni tudi zaradi z njimi povezanih stroškov – izterjave na splošno namreč neposredno zahtevajo dodatne stroške opominov, izvršb, sodnih taks, provizij posredniških hiš in zastopnikov. Posredno pa pri terjatvah, ki niso izvedene takoj ob valutah, podjetje trpi še dodatne indirektno stroške, kot so primanjkljaj denarnega toka prihodkov, stroške, povezane z najemi dodatnih kreditov pri bankah, hranilnicah ali drugje v gospodarstvu, nekatera podjetja pa se poslužujejo tudi povsem drugih načinov zadolževanja.

Zaradi teh in podobnih spoznanj se vse več organizacij že vnaprej odloča za sodelovanje z določenimi poslovnimi partnerji ter za nesodelovanje z drugimi poslovnimi partnerji. Plačilna nedisciplina močno vpliva tudi na druge kazalnike poslovanja organizacij, kot je na primer likvidnost, s tem pa je ogroženo tudi celotno ravnotežje obstoječe organizacije.

LITERATURA

- Bevc, Mateja. 1998. *Zavarovanje in izterjava terjatev*. Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta Ljubljana.
- Frantar, Andreja. 2004. *Upravljanje terjatev do kupcev*. Diplomsko delo, Ekonomska fakulteta Ljubljana.
- Jerman, Boris. 2003. Pogodba o faktoringu. *Podjetje in delo* 29 (3): 506–530.
- Juhart, Miha. 1996. *Cesija Pogodbeni odstop terjatve*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Milost, Franko. 2002. *Računovodstvo*. Portorož: Visoka šola za turizem.
- Prek, Miro in Matjaž Rems. 1999. *Učinkovita izterjava dolgov*. Ljubljana: Primath.
- Radolič, Borut. 2004. Odstop terjatve v izterjavo in njegove modalitete. *Podjetje in delo* 30 (3): 544–559.
- SRS – Slovenski računovodski standardi 2006*. 2006. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Šuštar, Bojan. 1999. Faktoring in odkup terjatev. *Gospodarski vestnik* 48 (25): 73–75.
- Zupančič, Vera. 2005. *Terjatve podjetnikov kapital in obveznosti*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.

